

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН
ДАРГА НЯМ-ОСОРЫН
УЧРАЛ ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2025.12.18 № ЗГ-1/142

танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх тухай

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлэхийг хүсье.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

Г.ЗАНДАНШАТАР

000254004222

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2025.12.18 № ХЭГ/3558
танай _____-ны № _____-т

**Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай**

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Засгийн газраас Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлохыг хүсье.

Хавсралт ⁹⁶... хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

С.БЯМБАЦОГТ

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 12 дугаар сарын 17-ны өдрийн 33 дугаар хуралдааны тэмдэглэлд:

“5.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160

Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,

Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,

Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2025. 12 17 № 11/2802

танай _____-ны № _____-т

**САНГИЙН САЙД
Б.ЖАВХЛАН ТАНАА**

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк
хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр
соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Хууль
тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8
дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн
мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

Б.ЭНХБАЯР

А5.файл.2025.0

МОНГОЛ УЛСЫН
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ САЙД

Энхтайваны өргөн чөлөө 7а,
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14210
Утас: 26 21 35, Факс: (976-11) 32 21 27,
Цахим шуудан: info@mfa.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mfa.gov.mn

2025.12.18 № 01/5996

танай _____-ны № _____-т

САНГИЙН САЙД Б.ЖАВХЛАН
ТАНАА

Танаас 2025 оны 12 дугаар сарын 17-ний өдрийн 01/10997 дугаартай албан бичгээр ирүүлсэн Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрлийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.9 дэх хэсэгт заасны дагуу үүгээр олгов.

Б.БАТЦЭЦЭГ

115252720

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

Засгийн газрын II байр, С.Данзангийн гудамж 5/1,
4-р хороо, Чингэлтэй дүүрэг, 15160 Улаанбаатар хот,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, Цахим шуудан: info@mof.gov.mn,
Цахим хуудас: http://www.mof.gov.mn

2025. 12. 17 № 01/10998

танай _____-ны № _____-т

**МОНГОЛ УЛСЫН САЙД, ЗАСГИЙН
ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН
ДАРГА С.БЯМБАЦОГТ ТАНАА**

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар
зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу
Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах
тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн
мэдүүлэхийг зөвшөөрөв.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761002359

Огноо: 2025.12.02

Батлав.
МОНГОЛ УЛСЫН ТЭРГҮҮН ШАДАР
САЙД БӨГӨӨД ЭДИЙН ЗАСАГ,
Хөгжлийн САЙД

Б.ЖАВХЛАН

Ж.ЭНХБАЯР

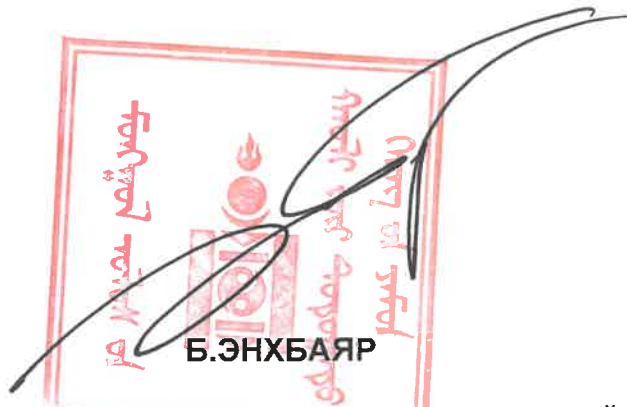
Ж.ЧИНБҮРЭН

П.НАРАНБАЯР

Х.ГАНХУЯГ

Батлав.
ГАДААД ХАРИЛЦААНЫ САЙД

Батлав.
ХУУЛЬ ЗҮЙ, ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД

МОНГОЛ УЛС БОЛОН АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК ХООРОНДЫН САНХҮҮЖИЛТИЙН
ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ
БАРИМТЛАЛ

Нэг.Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл,
шаардлага

Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 8 дугаар сарын 27-ны өдрийн хуралдааны 14 дүгээр тэмдэглэл, 2025 оны 10 дугаар сарын 07-ны өдрийн Монгол Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хороо, 2025 оны 10 дугаар сарын 08-ны өдрийн Төсвийн болон Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны хамтарсан хуралдааны санал, дүгнэлт, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2025 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдрийн 103 дугаар захирамжийг тус тус үндэслэн Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт Сангийн сайд Б.Жавхлан 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр гарын үсэг зурсан.

Тус Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр нь Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтад заасны дагуу гадаад улс, олон улсын байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн тухай гэрээ тул Улсын Их Хурлаар заавал соёрхон батлуулах шаардлагатай юм.

Хоёр.Хууль тогтоомжийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хуулийн төсөл нь 1 зүйлтэй байх бөгөөд тус зүйлд Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон батлахаар тусгасан.

Гурав.Хууль тогтоомж батлагдсаны дараа үүсч болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний санал

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийг соёрхон батлах тухай хуулийг баталснаар нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн аливаа сөрөг үр дагавар гарахгүй бөгөөд Азийн хөгжлийн банкны зээлийн эх үүсвэрээр “Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл”, “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт”, “Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл” болон “Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-ийг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөөд байна.

Дөрөв.Хууль тогтоомжийн төсөл Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын Олон улсын гэрээ тухай, Хууль тогтоомжийн тухай болон бусад хууль тогтоомжид нийцэх бөгөөд хуулийн төсөлтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах, нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хууль байхгүй болно.

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын
Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах
тухай хуулийн төслийн талаар

1. Ерөнхий агуулга, зохицуулах харилцаа, зарчмын шинжтэй зохицуулалт:

Хуулийн төсөл нь 1 зүйлтэй бөгөөд тус зүйлд Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон батлахаар тусгасан.

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд байгуулсан энэхүү "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр" нь Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтад Улсын Их Хурал заавал соёрхон батлахаар заасан "гадаад улс, олон улсын байгууллага, гадаад улсын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн талаархи олон улсын гэрээ"-нд хамаарна.

2. Тухайн харилцааг урьд нь хууль, эрх зүйн бусад актаар зохицуулж ирсэн байдал:

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-ийг соёрхон батлах харилцаа тул тус харилцааг урьд нь хууль, эрх зүйн актаар зохицуулаагүй болно.

3. Хуулийн төслийг боловсруулахтай холбогдуулан хууль санаачлагчаас авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ:

Салбарын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны төв байгууллагуудаас төсөл хэрэгжүүлэх хүсэлтийг ирүүлснийг Азийн хөгжлийн банканд уламжлан, тус банктай хамтран Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн төслийг боловсруулж, Монгол Улсын Засгийн газрын 2025 оны 08 дугаар сарын 27-ны өдрийн хуралдааны 14 дүгээр тэмдэглэл, Улсын Их Хурлын Эдийн засгийн байнгын хорооны 2025 оны 10 дугаар сарын 07-ны өдрийн хуралдааны, Улсын Их Хурлын Төсвийн болон Аюулгүй байдал, гадаад бодлогын байнгын хорооны 2025 оны 10 дугаар сарын 08-ны өдрийн хамтарсан хуралдааны санал, дүгнэлт, Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2025 оны 10 дугаар сарын 16-ны өдрийн 103 дугаар захирамжийг тус тус үндэслэн Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрт Сангийн сайд Б.Жавхлан 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр гарын үсэг зурсан.

4. Гадаад орны туршлага, бусад судалгаа, шинжилгээний тайлангийн дүгнэлт:

Уг хуулийн төсөлд тусгасан Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн эх үүсвэрээр хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших эрх тэгш боломж бүрдүүлэх, эрүүл мэндийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж,

үр дүнтэй тогтолцоог хөгжүүлэх, гамшгаас хамгаалах бэлэн байдлыг дээшлүүлж, үндэсний болон орон нутгийн гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх зорилтуудын хүрээнд дараах 4 төслийг санхүүжүүлнэ. Үүнд:

1.Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл;

2.Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт;

3.Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл;

4.Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл.

Төслүүдийн үр нөлөөний дүн шинжилгээ, холбогдох судалгааг хийсэн болно.

---oOo---

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын
Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах
тухай хуулийн төслийн талаар

Зохицуулахаар тусгасан харилцааны агуулга, зохицуулалтыг хэрхэн ойлгох тухай:

Хуулийн төсөл 1 зүйлтэй бөгөөд Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон батлахаар тусгасан.

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд байгуулсан энэхүү “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр” нь Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтад Улсын Их Хурал заавал соёрхон батлахаар заасан “гадаад улс, олон улсын байгууллага, гадаад улсын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн талаархи олон улсын гэрээ”-нд хамаарна. /Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн танилцуулга, хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төслүүдтэй холбогдуулан хийсэн тандан судалгааг хавсаргав/.

---oOo---

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк
хоорондын Санхүүжилтийн ерөнхий
хөтөлбөрийн тухай

1. “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн шаардлага

Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтад “гадаад улс, олон улсын байгууллага, гадаад улсын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн талаархи олон улсын гэрээ”-г заавал Монгол Улсын Их Хурал соёрхон батлахаар заасны дагуу Засгийн газрын гадаад зээлийн хэлэлцээрүүдийг Улсын Их Хурлаар соёрхон батлуулдаг.

Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт тусгагдсан хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших эрх тэгш боломж бүрдүүлэх, эрүүл мэндийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үр дүнтэй тогтолцоог хөгжүүлэх, гамшгаас сэргийлэх үндэсний болон орон нутгийн чадавхыг бэхжүүлж, гамшигт тэсвэртэй дэд бүтцийг бий болгох зорилтуудын хүрээнд 4 төслийг тодорхойлж, Азийн хөгжлийн банк (цаашид “АХБ” гэх)-ны санхүүжилтийг баталгаажуулахаар “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн төслийг хамтран боловсруулж, зохих журмын дагуу зөвшилцөж, байгуулаад байна.

“Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-т багтсан төслүүдийн хүрээнд АХБ-аас нийт 475.0 сая ам.долларын эх үүсвэрийг хуваарилж байгаа бөгөөд үүнээс 243.8 сая ам.долларын зээлийн эх үүсвэр нь хөнгөлөлттэй эх үүсвэр байна.

АХБ-ны хөнгөлөлттэй эх үүсвэр нь тогтмол 2 хувийн хүүтэй, 25 жилийн хугацаатай, эхний 5 жилд үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх нөхцөлтэй. Харин энгийн нөхцөлтэй эх үүсвэр нь хөвөгч СОФР¹ хүү дээр 0.6 хувийн нэмэгдэлтэй, 0.15 хувийн хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны шимтгэлтэй бөгөөд 25 жилийн хугацаатай үүнээс үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа нь 5 жилтэй тэнцэж байна.

Цаашлаад “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Улсын Их Хурлаар соёрхон батлуулснаар Монгол Улс хөтөлбөрийн эх үүсвэрийг заавал авч ашиглах, зээл хүсэх үүрэг хүлээхгүй бөгөөд энэ нь зээлийн гэрээ биш юм. Харин хөтөлбөрийг Улсын Их Хурлаар соёрхон баталсан тохиолдолд АХБ-ны зүгээс санхүүжилтийн эх үүсвэрийг манай улсад хадгалж, “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хавсралтад заасан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх зээлийн хэлэлцээрийг байгуулж ажиллах боломжтой.

2. “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төслүүдийн тухай

“Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хүрээнд дараах төслүүдийг хэрэгжүүлнэ.
Үүнд:

¹ Secured Overnight Financing Rate /SOFR/

№	Төслийн нэр	Төсөл хэрэгжүүлэх шаардлага	Төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ	Зээлийн дүн (сая ам.доллар)
1	Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл	Монгол Улсын нийт нас баралтын 68% нь эмнэлгийн орчноос гадуур тохиолдож байгаа бөгөөд энэхүү нас баралтын түвшин нь хөдөө орон нутагт 79% байгаа нь олон улсын жишгээс хамаагүй өндөр байгаагаар холбоотойгоор орон нутгийн иргэдийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг яаралтай хүртээмжтэй болгох шаардлага үүсээд байна.	Төслийн зорилго нь улсын хэмжээнд яаралтай болон эрчимт эмчилгээний дэд бүтцийг өргөжүүлэн шинэчлэх, түргэн тусламжийн автомашиныг сайжруулах, стандартчилсан протокол нэвтрүүлэх замаар таван жилийн хугацаанд урьдчилан сэргийлэх боломжтой нас баралтыг бууруулахад оршино. Төслийг амжилттай хэрэгжүүлснээр хот, хөдөөгийн ялгааг арилгаж, Монгол Улсын эрүүл мэндийн тогтолцоог бэхжүүлнэ. Энэ хүрээнд дараах ажлуудыг хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж байна. Үүнд: 1.Аймгийн 17 нэгдсэн эмнэлгүүдэд яаралтай тусламж болон эрчимт эмчилгээний тасаг, мөн мээ заслын ерөөний барилга, өргөтгөл болон шинэчлэл хийх; 2.Хөдөөгийн нэгдсэн 6 эмнэлэг болон төв зам, хилийн боомтын ойролцоо байрлах зарим сумын эрүүл мэндийн төвүүдийг үр ашигтай дэд бүтэц, шаардлагатай тоног төхөөрөмжөөр хангаж яаралтай тусламжийн үйлчилгээг сайжруулна; 3.Тоног төхөөрөмжөөр тонологдсон түргэн тусламжийн автомашин, явуулын эмнэлгээр хангаж, одоо ашиглагдаж буйг шинэчилнэ; 4.Хавдрын эрт илрүүлэг болон эрчимт эмчилгээний тасгуудыг сайжруулахын зэрэгцээ хими эмчилгээ, туяа эмчилгээ, дархлаа эмчилгээ болон бай эмчилгээний аргуудыг нэвтрүүлнэ; 5.Улсын хэмжээнд яаралтай тусламжийн протокол болон эрчимт эмчилгээний үйлчилгээний стандартыг тогтооно.	225.0
2	Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт	Статистик тооцооллоор ирэх онуудад хүүхдийн тоо 2030 он хүртэл 14.4 хувиар өсөж, 88 мянга орчмоор нэмэгдэх төлөвтэй байна. Үүний улмаас нийт сургуулийн гуравны хоёр нь 2 болон түүнээс дээш ээлжээр хичээллэх эрсдэл бий. Иймд 2026 оноос эхлэн тус хэрэгцээг хангах бэлтгэл ажлыг хийх шаардлагатай бөгөөд нийтдээ 108 сургууль, 95	Төслийн гол зорилго нь 2026 оноос эхлэн нийт 32 сургууль, 9 цэцэрлэг шинээр барьж, сургалтын анги дүүргэлтийг бууруулж, хүүхэд, залуучуудын суралцах орчны хүртээмжийг нэмэгдүүлэхэд оршино. Ингэснээр хот, хөдөөгийн боловсролын ялгааг багасгах, ерөнхий боловсролын чанарыг сайжруулах боломж бүрдэнэ. Төслийн хүрээнд барилга угсралт, хөрөнгө оруулалтыг үе шаттай зохицуулснаар улсын төсвийн ачааллыг нэмэгдүүлэхгүйгээр боловсролын дэд бүтцийг бэхжүүлнэ.	130.0

3	Монгол Улсын ажиллах хүчний чадварыг хөгжүүлэх төсөл	Мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллага болон дээд боловсролын чанарыг хөдөлмөрийн зах зээлийн хэрэгцээнд нийцүүлэх чиглэлд онцгой анхаарах шаардлагатай байна. Мөн эдийн засгийг солонгоруулан ажиллах хүчний ур чадварыг сайжруулах замаар ногоон болон дижитал шилжилтийн шинэ боломжуудыг ашиглах чадвартай ажиллах хүчийг бэлтгэх нэн шаардлага тулгараад байна.	цэцэрлэг шинээр барих хэрэгцээ байна.	Төсөл нь хөдөө аж ахуйн салбар дахь хүний нөөцийн ур чадварыг хөгжүүлж, ухаалаг технологи, инновацыг нэвтрүүлэх мэргэжлийн болон техникийн боловсролын төрөлжсөн жишиг сургалтын тогтолцоог хөгжүүлэх зорилготой бөгөөд дараах зорилтын дагуу хэрэгжүүлнэ. Үүнд: 1.Төрийн өмчийн мэргэжлийн болон техникийн боловсролын сургалтын байгууллагыг түшиглэн хөдөө аж ахуйн төрөлжсөн, жишиг сургуулийг байгуулах; 2.Хөдөө аж ахуйн ажиллах хүчнийг бэлтгэх, давтан сургах сургалтын хөтөлбөрт ухаалаг технологи, инновацыг тусгаж шинэчлэх, салбар дундын чадавхыг бэхжүүлэх.	20.0
4	Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл	Монгол орны нутаг дэвсгэрт үер, зуд, салхи шуурга, ой, хээрийн түймэр зэрэг байгалийн аюулын давтамж уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр нэмэгдэхээс гадна олон улсын хөл хориотой хүн, малын гоц халдварт өвчний шинэ төрлийн аюулууд тохиолдож улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд сөргөөр нөлөөлж байна. Сүүлийн арван жилд тохиолдсон аюулт үзэгдэл, осол өмнөх 10 жилийн дунджаас 32 хувиар, нэн ялангуяа уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр ус, цаг агаарын гаралтай аюулт үзэгдлийн давтамж 2.9 дахин нэмэгдсэн тул эдгээр гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх, сэргийлэх арга хэмжээг авах шаардлагатай байна.	Монгол орны нутаг дэвсгэрт үер, зуд, салхи шуурга, ой, хээрийн түймэр зэрэг байгалийн аюулын давтамж уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр нэмэгдэхээс гадна олон улсын хөл хориотой хүн, малын гоц халдварт өвчний шинэ төрлийн аюулууд тохиолдож улс орны нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд сөргөөр нөлөөлж байна. Сүүлийн арван жилд тохиолдсон аюулт үзэгдэл, осол өмнөх 10 жилийн дунджаас 32 хувиар, нэн ялангуяа уур амьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөгөөр ус, цаг агаарын гаралтай аюулт үзэгдлийн давтамж 2.9 дахин нэмэгдсэн тул эдгээр гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх, сэргийлэх арга хэмжээг авах шаардлагатай байна.	Онцгой байдлын байгууллагын гал түймэр, гамшигтай тэмцэх, эрэн хайх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох чадавхыг сайжруулах, гамшгаас хамгаалах үйл ажиллагаанд төрийн байгууллага, хувийн хэвшил, иргэдийн оролцоог хангах нөхцөлийг бүрдүүлж, гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх үндэсний чадавхыг бэхжүүлэх зорилгын хүрээнд дараах 3 зорилтыг хэрэгжүүлнэ. Үүнд: 1.Гал түймэртэй тэмцэх техник, тоног төхөөрөмжийг үндэсний стандартын шаардлагад хүргэн нэмэгдүүлж, олон улсын стандартад нийцсэн техник хэрэгсэл нэвтрүүлж онцгой байдлын байгууллагын гал түймэртэй тэмцэх чадавхыг сайжруулж, хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ; 2.Эрэн хайх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажиллагаанд ашиглах техник хэрэгсэл, тусгай зориулалтын техник, тоног төхөөрөмжийн хангалтыг стандартын шаардлагад хүргэн нэмэгдүүлж, онцгой байдлын байгууллагын эрэн хайх, аврах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох ажиллагааны чадавхыг сайжруулна; 3.Орон нутгийн удирдлага, гамшгаас хамгаалах албад, мэргэжлийн анги, иргэд, сайн дурын хэсгүүдийг сургаж бэлтгэн, шаардлагатай хөдөлмөр хамгааллын хувцас, багаж хэрэгслээр хангаж, олон нийтийн гамшгаас хамгаалах чадавхыг сайжруулна.	100.0

3.Дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдэлтэй нийцсэн байдал

Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуулийн 6 дугаар зүйлийн 6.1.4 дэх заалтад зааснаар Засгийн газрын өрийн нэрлэсэн дүнгээр илэрхийлэгдсэн үлдэгдэл нь тухайн жилийн оны үнээр тооцсон дотоодын нийт бүтээгдэхүүний 60 хувиас хэтрэхгүй байхаар хуульчлагдсан. Эдийн засаг 2026-2028 оны хооронд харгалзан 5.7 хувь, 6.3 хувь, 6.5 хувиар тус тус өсөж, Монгол Улсын 2026 оны төсөв, 2027-2028 оны төсвийн төсөөлөлд тусгагдсан гадаад зээлийн хөрөнгийг авч ашиглах тохиолдолд нэрлэсэн дүнгээр илэрхийлэгдсэн Засгийн газрын өрийн дотоодын нийт бүтээгдэхүүнд эзлэх хувь 2026 онд 43.8 хувь, 2027-2028 онуудад 42 орчим хувьтай байхаар тооцоологдсон. Ингэснээр дунд хугацаанд Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хуульд заасан Засгийн газрын өрийн тухай төсвийн тусгай шаардлага болон дунд хугацааны төсвийн хүрээний мэдэгдлийн хязгаарыг хангахаар байна.

---oOo---

Төсөл

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2025 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл. Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.

Гарын үсэг

МОНГОЛ УЛС
БОЛОН
АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК (АХБ)
ХООРОНДЫН
САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР

ҮҮНЭЭС

(А) Монгол Улс Хавсралт 1-д туссан төсөл, хөтөлбөрийг санхүүжүүлэх зорилгоор Азийн хөгжлийн банк /цаашид АХБ гэнэ/-аас зээлийн санхүүжилт хүсэж болно.

(Б) Монгол Улс болон АХБ нь Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр ("Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр") байгуулах хүсэлтэй байгаа ба энэ хүрээнд Монгол Улс нь АХБ-ны зээлийн нөхцөлийн дагуу АХБ-аас зээлийн санхүүжилт хүсэж болно.

Иймээс талууд дараах зүйлсийг хэлэлцэн тохиролцов:

НЭГДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

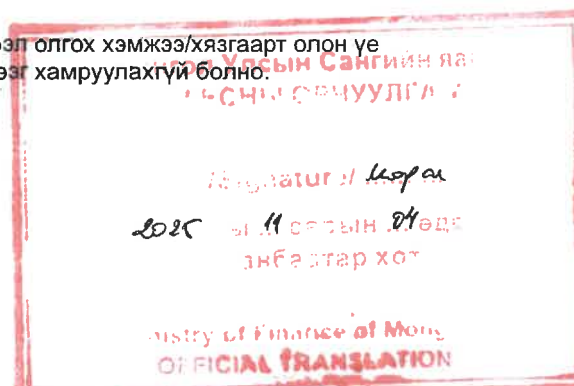
Хэсэг 1.01. Доор дурдсан Хэсэг 1.02 болон 1.03-т заасантай холбоотойгоор энэхүү Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн Хавсралт 1-д заасан Монгол Улсын хөгжлийн төсөл, хөтөлбөрүүдийг санхүүжүүлэх зорилгоор АХБ нь Монгол Улсад зээлийн санхүүжилт олгож болно.

а) Зээлийн санхүүжилтийн хэмжээ нь дөрвөн зуун далан таван сая (475,000,000)¹ ам.доллараас хэтрэхгүй байх ба үүнийг АХБ-ны энгийн эх үүсвэрийн сангийн энгийн болон хөнгөлөлттэй зээлийн эх үүсвэрээр санхүүжүүлж болно.

Хэсэг 1.02. Хөгжлийн төсөл эсхүл хөтөлбөр тус бүрийн санхүүжилтийн хэмжээг Монгол Улс, АХБ-тай харилцан тохиролцож байгуулах зээлийн хэлэлцээрийн хүрээнд тохирно. Хөгжлийн төсөл, хөтөлбөрүүдийн урьдчилсан мэдээллийг Хавсралт 1-д заасан болно. Түншлэлийн хөрөнгө оруулалтаар Монгол Улс өөрийн нутаг дэвсгэрт ногдуулж буй нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, гаалийн албан татвараас чөлөөлөх мөн төсөл хэрэгжүүлэгч нэгжийн зардлыг холбогдох улсын төсвөөс санхүүжүүлснийг тооцно. Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт ногдуулж буй нэмэгдсэн өртгийн албан татвар, гаалийн албан татвараас чөлөөлсөн тохиолдолд уг татварын чөлөөлөлтийг хөгжлийн төсөл, хөтөлбөрүүдэд оруулсан Монгол Улсын хөрөнгө оруулалт гэж үзнэ.

Хэсэг 1.03 Хөгжлийн төсөл, хөтөлбөр тус бүрийн зээлийн санхүүжилтийг Монгол Улсын хүсэлтийн дагуу болон АХБ-ны Захирлуудын зөвлөлөөр батлагдсаны үндсэн дээр АХБ-аас олгоно. Энэхүү Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн хүрээнд Монгол Улс нь зээл хүсэх, эсхүл АХБ нь зээл олгох үүрэг хүлээхгүй болно.

¹ Энэхүү Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийн 1.01(а)-д заасан нийт зээл олгох хэмжээ/хязгаарт олон үе шатлалт санхүүжилт болон түүний үе шат бүрийн санхүүжилтийн хэмжээг хамруулахгүй болно.

ХОЁРДУГААР ЗҮЙЛ

Хэсэг 2.01. АХБ-ны энгийн эх үүсвэрээс олгох энгийн зээлийн нөхцөл нь (а) 2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр батлагдсан АХБ-ны Энгийн эх үүсвэрээс олгох энгийн нөхцөлтэй зээлд хамаарах АХБ-ны Энгийн үйл ажиллагааны зээлийн журмын заалтууд, (б) АХБ-ны санхүүжилтийн бодлогууд, (в) холбогдох зээлийн хэлэлцээрүүдэд захирагдана.

Хэсэг 2.02. АХБ-ны энгийн эх үүсвэрээс олгох хөнгөлөлттэй зээлийн нөхцөл нь (а) 2022 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдөр батлагдсан АХБ-ны Энгийн эх үүсвэрээс олгох хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлд хамаарах АХБ-ны Энгийн үйл ажиллагаа (хөнгөлөлттэй)-ны зээлийн журмын заалтууд, (б) АХБ-ны санхүүжилтийн бодлогууд, (в) холбогдох зээлийн хэлэлцээрүүдэд захирагдана.

Хэсэг 2.03. Монгол Улс нь АХБ-ны зээлийн хөрөнгөөр хэрэгжүүлэх хөгжлийн төсөл эсхүл хөтөлбөрийг АХБ-ны авлигын эсрэг арга хэмжээ, хамгаалал, жендер, худалдан авалт, зөвлөх үйлчилгээ болон зээлийн ашиглалтын бодлогууд мөн холбогдох зээлийн хэлэлцээр болон бусад зээлийн баримт бичигт заасанд нийцүүлэн хэрэгжүүлнэ.

ГУРАВДУГААР ЗҮЙЛ

Хэсэг 3.01. Энэхүү Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийг талуудын ил тод байдлын болон/эсхүл мэдээлэл тархаах тухай бодлогын дагуу олон нийтэд ил тод болгож болно.

ДӨРӨВДҮГЭЭР ЗҮЙЛ

Хэсэг 4.01. Энэхүү Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр нь Монгол Улсын Их Хурал соёрхон баталснаар хүчин төгөлдөр болох ба 2027 оны 12 дугаар сарын 31-ний өдөр хүртэл эсхүл Хавсралт 1-д туссан төсөл, хөтөлбөр хэрэгжиж дуусах хүртэл аль сүүлд тохиох өдөр хүртэл хүчин төгөлдөр байна. Энэхүү хөтөлбөрийг талууд бичгээр тохиролцсоны дагуу сунгаж болно. Талуудын аль нэг Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийг нөгөө талтайгаа зөвшилцсөний үндсэн дээр хүчингүй болгож болно.

- Заалтуудын төгсгөл -

Монгол Улс, Азийн Хөгжлийн Банк хооронд тохиролцсон дээрх заалтуудыг энд хөрвүүлсэн болно.

Хөтөлбөрийг 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр Англи хэл дээр 2 хувь байгуулсан ба
эх бичвэр бүр ижил хүчинтэй байна.

МОНГОЛ УЛСЫГ төлөөлж

АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНКИЙГ төлөөлж

ЖАВХЛАН БОЛД
Сангийн сайд

ШАННОН КОВЛИН
Монгол Улсад суугаа Суурин төлөөлөгч

Монгол Улсын Сангийн яам
АЛБАН ЁСНЫ ОРЧУУЛГА МОН

Гарын үсэг /Signature/ *Мара*

2025 оны 11 сарын 04 өдөр
Улаанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

Төсөл болон Хөтөлбөрүүдийн жагсаалт

No.	Төслийн нэр	Нийт санхүүжилт (сая \$)
1	Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл	225.0
2	Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт	130.0
3	Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх	20.0
4	Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл	100.0
	Нийт дүн	475.0

Монгол Улсын Сангийн яам
УЛСАН ЕСНЫ ОРЧУУЛГА МОН

Барын үеэр /Signature/ ... *Улаанбаатар* ...

20 24 оны 11 сарын 04 өдөр
Улаанбаатар хот

Ministry of Finance of Mongolia
OFFICIAL TRANSLATION

FINANCIAL FRAMEWORK ARRANGEMENT

BETWEEN

ASIAN DEVELOPMENT BANK

AND

MONGOLIA

WHEREAS

(A) Mongolia may from time to time request Asian Development Bank (hereinafter referred to as "ADB") to provide lending to finance its development projects and programs listed in Annex 1.

(B) Mongolia and ADB wish to establish a financial framework arrangement (hereinafter referred to as "Framework Arrangement") within which Mongolia may request for lending from ADB and the terms and conditions for ADB to provide such lending.

NOW THEREFORE the parties hereto agree as follows:

ARTICLE I

Section 1.01. Subject to the provisions set out in Sections 1.02 and 1.03 below, ADB may provide lending to Mongolia to finance its development projects and programs as mentioned in Annex 1 to this Framework Arrangement.

- a) The lending amount shall not exceed the equivalent of four hundred seventy five million dollars (\$475,000,000)¹, which may be used as regular and concessional loans from ADB's ordinary capital resources.

Section 1.02. The amount to finance each development project or program shall be as agreed upon in the signed loan agreement between ADB and Mongolia. The indicative details of the development projects and programs are set out in Annex 1 hereto. As counterpart investment, Mongolia may exempt the value added taxes and the custom duties imposed within the territory of Mongolia along with financing of project implementation units from the corresponding State Budget. Mongolia's exemption, if any, of applicable value added taxes and the customs duties imposed within the territory of Mongolia shall be treated as its counterpart investment in development projects and programs.

Section 1.03. For each development project or program, ADB shall provide lending only in response to a request by Mongolia and after approval by ADB's Board of

¹ The overall lending amount/ceiling specified in Section 1.01(a) of this Framework Arrangement does not include the indicative amounts specified for the multitranche financing facilities and their individual tranches.

Directors. This Framework Arrangement does not constitute an obligation on the part of Mongolia to request or on the part of ADB to approve any lending.

ARTICLE II

Section 2.01. The terms and conditions of ADB lending using regular loans from ordinary capital resources shall be governed by (a) the provisions of ADB's Ordinary Operations Loan Regulations Applicable to Regular Loans Made from ADB's Ordinary Capital Resources, dated 1 January 2022; (b) ADB's financing policies; and (c) the relevant loan agreement.

Section 2.02. The terms and conditions of ADB lending using concessional loans from ordinary capital resources shall be governed by (a) the provisions of ADB's Ordinary Operations (Concessional) Loan Regulations Applicable to Concessional Loans Made from ADB's Ordinary Capital Resources, dated 1 January 2022; (b) ADB's financing policies; and (c) the relevant loan agreement.

Section 2.03. Mongolia shall implement the development project or program to be financed through ADB lending in accordance with all applicable ADB policies including those concerning anticorruption measures, safeguards, gender, procurement, consulting services, and disbursement to be described in detail in the relevant loan agreement and other loan documents.

ARTICLE III

Section 3.01 This Framework Arrangement may be publicly disclosed by each of the parties in accordance with their respective policies on disclosure and/or access to information.

ARTICLE IV

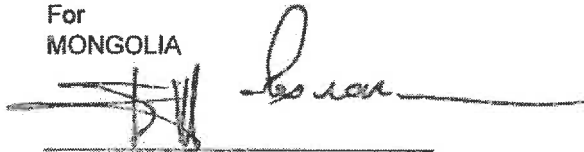
Section 4.01. This Framework Arrangement will come into effect on the date of ratification by the Parliament of Mongolia and will remain in effect until 31 December 2027, or the completion date of the projects and programs listed in Annex 1, whichever is the later. It may be extended for a further period as may be decided in writing by the Parties. Either Party may terminate this Framework Arrangement in consultation with the other Party.

--End of Clauses --

The foregoing record represents the understandings reached between Mongolia and Asian Development Bank upon the matters referred to therein.

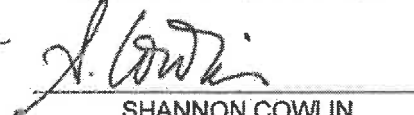
Signed in duplicate in Ulaanbaatar, Mongolia, dated 24 Nov 25 each in the English language,
all texts being equally authentic.

For
MONGOLIA

JAVKHLAN BOLD
Minister
Ministry of Finance

For
ASIAN DEVELOPMENT BANK

SHANNON COWLIN
Country Director
Mongolia Resident Mission

List of Indicative Projects and Programs

No.	Name of Project	Project cost (\$ million)
1	Provincial Health Service Strengthening and Modernization Project	225.0
2	Sustaining Access to and Quality of Education During Economic Difficulties Project – Second Additional Financing	130.0
3	Developing the Skills and Capacity of Mongolia's Workforce	20.0
4	Strengthening Mongolia's Disaster Resilience Capacity Project	100.0
	Total	475.0

**МОНГОЛ УЛС БОЛОН АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК ХООРОНДЫН
“САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР”-ИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭРЭГЦЭЭ ШААРДЛАГЫГ УРЬДЧИЛАН ТАНДАН
СУДАЛСАН СУДАЛГААНЫ ТАЙЛАН**

УЛААНБААТАР ХОТ
2025 ОН

АГУУЛГА

НЭГ ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ.....	3
ХОЁР. УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮЕ ШАТ	3
ГУРАВ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ	3
3.1. Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл	3
3.2. Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт.....	4
3.3. Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл	6
3.4. Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл.....	7
ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОМЬЁОЛОХ.....	8
ТАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРЫГ ТОГТООЖ, ЭЕРЭГ БОЛОН СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛАХ.....	9
ЗУРГАА. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ.....	10
6.1. Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл	10
6.2. Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт.....	18
6.3. Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл	35
6.4. Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл.....	43
6.5. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх талаар.....	51
ДОЛОО. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ	51
7.1. Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл	51
7.2. Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт.....	52
7.3. Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл	53
7.4. Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл.....	54

НЭГ ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал”-ын дагуу Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөрийг соёрхон батлах тухай хууль”-ийн төслийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан судалгааг хийж боловсруулсан.

ХОЁР. УРЬДЧИЛАН ТАНДАН СУДЛАХ ҮЕ ШАТ

Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлал (цаашид Аргачлал гэх)-ын 2-т заасан үе шат бүрээр Хуулийн төслийн тандан судлах ажлыг зохион байгууллаа.

ГУРАВ. АСУУДАЛД ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ ХИЙСЭН БАЙДАЛ

3.1. Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 05 дугаар сарын 13-ны өдрийн 52 дугаар тогтоолоор батлагдсан “Алсын хараа – 2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого батлах тухай баримт бичгийн Зорилт 2.2 (Эрүүл дадал хэвшилтэй, идэвхтэй амьдралын хэв маягтай иргэнийг төлөвшүүлэн эрүүл мэндийн чанар, хүртээмж, үр дүнтэй тогтолцоог хөгжүүлнэ)-ын хүрээнд **I үе шат (2021-2030)**: “Эрүүл мэндийн чанар, хүртээмжтэй тогтолцооны шинэчлэлийн үе буюу 2030 он гэхэд зонхилон тохиолдох өвчнийг эрт илрүүлж, өвчлөл, нас баралтын эрсдэлт хүчин зүйлийг бууруулах, хүн амын эрүүл амьдралын хэвшлийг төлөвшүүлж, иргэн бүрийг эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээнд бүрэн хамруулж, хүн амын дундаж наслалт уртасгах” арга хэмжээ тусгагдсаныг хэрэгжүүлэхэд хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагатай байна.

Монгол Улсын 21 аймагт үйл ажиллагаа явуулдаг аймгийн нэгдсэн эмнэлэг болон бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төвүүд (лавлагаа шатлалын эмнэлгүүд) нь дотор, мэс засал, гэмтэл, эх барих, эмэгтэйчүүд, хүүхэд, яаралтай болон түргэн тусламжийн үйлчилгээ гэх мэт мэргэжлийн тусламж үйлчилгээг амбулатори болон хэвтүүлэн эмчлэх хэлбэрээр тухайн аймгийн иргэдэд үзүүлдэг. Өрхийн болон сумын эрүүл мэндийн төвүүдийн дэд бүтэц, тоног төхөөрөмжийн дутагдалтай байдал, хүний нөөцийн хомсдол, санхүүжилт зэргээс шалтгаалан анхан шатны эрүүл мэндийн үйлчилгээний чанар хүртээмж муу байна. Цаашлаад Уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбоотой зуд, ган зэрэг эрс тэс үзэгдэл нэмэгдэх нь эрүүл мэндийн үйлчилгээг үзүүлэхэд хүндрэл үүсгэж, нэн ялангуяа хөдөө орон нутгийн болон нүүдэлчин иргэдийн эмзэг байдлыг нэмэгдүүлж байгаа нь эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох шаардлагатай байна.

Монгол Улсын хэмжээнд 2014-2024 оны байдлаар 10 нас баралт тутмын 7 нь эмнэлгийн бус нас баралт байсан бөгөөд энэ нь олон улсын дунджаас өндөр байна. 2024 онд, 12,330 хүн эмнэлгээс гадуур нас барсан (нийт 18,113 нас баралтын 68%). Эмнэлгийн бус нас баралт Улаанбаатар хотод 62% байсан бол хөдөө орон нутагт

79% байсан байна. Эмнэлгийн бус нас баралтын хувь; өндөр орлоготой улс орнууд 27 %, Их дунд орлоготой улс орнууд 56 %, Бага дунд орлоготой улс орнууд 59%, Монгол Улс 71 %-тай байна. Монгол Улсад эмнэлгийн бус нас баралт анхаарал татахуйц өндөр байна. Энэ нь яаралтай тусламжийн үйлчилгээ хангалтгүй, цаг хугацаа алдалт ихтэй, зохицуулалт хангалтгүй байгааг харуулж байна. Нийт 21 аймгийн хэмжээнд эрчимтийн 142 ор ашиглаж байна. Үүнээс насанд хүрэгчдийн-81, хүүхдийн-33, нярайн-28 тус тус эзэлж байна.

Мөн яаралтай тусламж, эрчимт эмчилгээний тоног төхөөрөмж буюу хяналтын монитор-140, дефибриллятор-78, амьсгалын аппарат-88, хүчилтөрөгч өтгөрүүлэгч-99, зүрхний цахилгаан бичлэгийн аппарат-51, тариурын автомат шахуурга-126, дуслын автомат шахуурга-113, ЭХО аппарат /зөөврийн/-35, цус цусан бүтээгдэхүүн хадгалах зориулалтын хөргөгч-21, пульсоксиметр-144, даралтны аппарат-145, зөөврийн отсос-76, зөөврийн каталк-62, цусны хийн шинжилгээний аппарат-8 тус тус ашиглагдаж байна. Тасралтгүй бөөр орлуулах эмчилгээний аппарат (CRRT) 21 аймгийн хэмжээнд Төв аймаг Нэгдсэн эмнэлэг, Өвөрхангай аймгийн Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төвд 2 ширхэг ашиглагдаж байна. Үлдсэн аймгуудад аппарат огт байхгүй байна.

Мөн сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдэд туулах чадвар сайтай 110 түргэн тусламжийн автомашин нэн шаардлагатай байна.

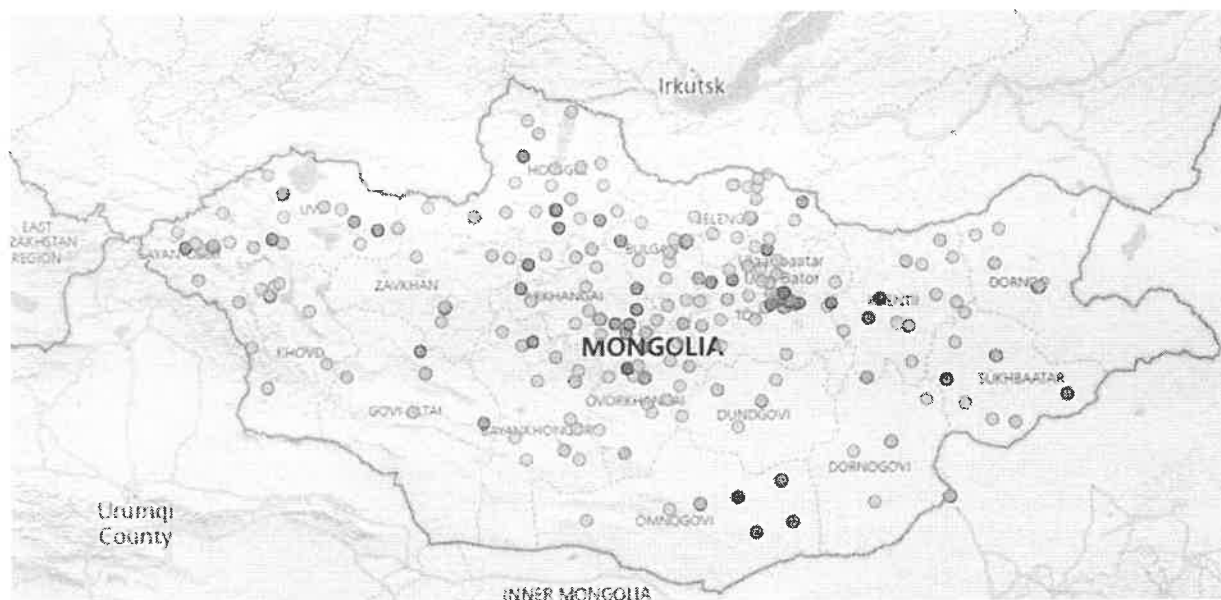
Төслийн хүрээнд дээрх хэрэгцээ шаардлагын хүрээнд үе шаттайгаар яаралтай тусламжийн болон эрчимт эмчилгээний тасгуудыг засварлах, шинээр барих, эмнэлгийн дэвшилтэт тоног төхөөрөмж худалдан авах, хөдөө орон нутгийн түргэн тусламжийн машиныг шинэчлэх, яаралтай тусламжийн мэргэжилтнүүдийг үндэсний болон олон улсын стандартад нийцүүлэн чадавхжуулснаар 5 жилийн дотор урьдчилан сэргийлэх боломжтой нас баралтыг 26 хүртэлх хувиар бууруулах, яаралтай болон эрчимт эмчилгээний өндөр чанартай тусламж үйлчилгээг улсын хэмжээнд хүртээмжтэй болно гэсэн хүлээлттэй байгаа зэрэг асуудлыг зохицуулах эрх зүйн зохицуулалтыг бий болгох шаардлагатай байна.

3.2. Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа–2050”-д бүх шатны боловсролын байгууллагын барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулж, чанарын шаардлага хангасан, хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх зорилт тодорхой тусгагдсан. Үүнтэй уялдан Засгийн газрын 2024–2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт цэцэрлэг, сургууль шинээр барих, өргөтгөх, сургалтын хүрэлцээг нэмэгдүүлэх, боловсролын хөрөнгө оруулалтыг үе шаттай нэмэгдүүлэх зэрэг бодлогын зорилтууд дэвшүүлсэн.

Эдгээр зорилтыг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгө оруулалтыг зөвхөн улсын төсвөөр бүрэн хангах боломжгүй бөгөөд олон улсын байгууллагын зээл, тусламжийн эх үүсвэр шаардлагатай нөхцөл үүсээд байна. Иймд хуулийн төслийг боловсруулах нь дээрх бодлогын баримт бичгүүдтэй бүрэн уялдаж байна.

Төрийн өмчийн ерөнхий боловсролын сургуулийн 45 хувь буюу 317 сургууль хоёр болон түүнээс дээш ээлжээр, нийт ерөнхий боловсролын сургуулийн сурагчдын 68 орчим хувь нь хоёр ээлжээр хичээллэж байна. /зураг 1/

Монгол Улсад нийт сурагчдын 68 хувь нь хоёр ээлжээр суралцаж байгаа бөгөөд энэ нь хүүхдийн тогтмол хичээлийн цагт сөргөөр нөлөөлж, гэрийн даалгавар хийх, авьяас хөгжүүлэх, дугуйлан клубт хамрагдаж, өөрсдийгөө хөгжүүлэх боломжийг хязгаарлаж байна. Сурагчдын сурлагын амжилт, чадварыг үнэлдэг ПИСА–2022 үнэлгээгээр ээлжийн ачаалал буурсан нөхцөлд сурагчдын математик, унших чадвар дунджаар 8 оноогоор өсөх боломжтой гэж тогтоосон. Иймд боловсролын сургалтын байгууллагуудын дэд бүтцийн хүчин чадлыг нэмэгдүүлэх нь сурлагын амжилтад шууд нөлөөлнө.

Хүн амын өсөлт, суудлын хомсдолын судалгаанд үндэслэн ирэх жилүүдэд нийтдээ 108 шинэ сургууль, 95 цэцэрлэг барих хэрэгцээ тооцогдсон. Энэ хэмжээний дэд бүтцийг богино хугацаанд барьж байгуулахын тулд олон эх үүсвэрийн хөрөнгө оруулалт шаардлагатай бөгөөд зөвхөн улсын төсөвт тулгуурлан шийдвэрлэх боломжгүй болох нь тодорхой байна. Иймд олон улсын зээл, тусламжийн эх үүсвэр ашиглах шаардлага үүссэн болно.

Төсөл хэрэгжсэнээр 3–18 насны хүүхдүүд чанартай, хүртээмжтэй боловсролын үйлчилгээг тэгш хүртэх боломж нэмэгдэнэ. Сургууль, цэцэрлэгийн хүчин чадал нэмэгдсэнээр боловсролын салбарын хүртээмжийн зөрүү багасч, нийгэм-эдийн засгийн тэгш байдлыг дэмжих үр нөлөө гарна.

3.3. Монгол Улсын ажиллах хүчний үр чадварыг хөгжүүлэх төсөл

Монгол Улсад хөдөлмөрийн зах зээл тэр дундаа хөдөө аж ахуйн (ХАА) салбарт ажиллах хүчний хомсдолтой байгаа бөгөөд хүний нөөцийн тоо, чанарын хувьд мөн дутагдалтай байна. НҮБ-ын Хүнс, хөдөө аж ахуйн байгууллагаас 2023 онд хэрэгжүүлсэн “Хүнс, хөдөө аж ахуй, хөнгөн үйлдвэрийн салбарын хөдөлмөрийн зах зээлийн үнэлгээ”-ний дүгнэлтээр ХАА-н салбарт ажиллагсдын эзлэх хувь 2018 онд 26.7% байсан бол 2022 онд 24.9% болж буурсан. ХАА-н салбарт сүүлийн таван жилийн хөдөлмөрийн бүтээмж улсын дунджаас 7-14 жилээр хоцорч, дундаж цалин улсын дунджаас 24% доогуур байгаа нь ажиллах хүч багасах гол шалтгааны нэг болсон. 2018, 2022 оны Хөдөлмөрийн зах зээлийн судалгаагаар ХАА-н салбарын ажиллах хүч нь ахимаг насны, боловсролын түвшин доогуур, эдийн засгийн идэвхгүй бүлгийн эзлэх хувь бусад салбараас өндөр байна. Сүүлийн таван хичээлийн жилд мал аж ахуй, газар тариалангийн 17 мэргэжлээр жил бүр дунджаар 1,000 орчим оюутан төгссөн боловч төгсөгчдийн ажил эрхлэлтийн түвшин буурах хандлагатай байна. Харин 2024 оны Хөдөлмөрийн зах зээлийн барометрийн судалгаагаар ХАА салбарын төгсөгчдийн эрэлт нэмэгдэж байна. Ийм зөрүүтэй нөхцөл байдал нь залууст ХАА-н үр чадвар эзэмшүүлэх, салбарын хөдөлмөрийн эрэлт, нийлүүлэлтийг боловсронгуй болгох шаардлагатай байна.

Монгол улсын бүсчилсэн хөгжлийн үзэл баримтлалд төвийн бүсийн тэргүүлэх салбараар ХАА гэж тодорхойлсон байдаг. Үүний дагуу тус салбарын хүний нөөцийг бэхжүүлэх, шинээр ажиллах хүчин татах, сургах, үр чадварыг дээшлүүлэх зайлшгүй шаардлагатай. ХАА-н салбарын шинэ технологид хөрөнгө оруулах, инновацыг дэмжих зэрэг нь салбарын бүтээмж, өрсөлдөх чадварыг сайжруулахын зэрэгцээ ажлын байрыг бий болгож, орлогыг нэмэгдүүлэх шаардлагатай байна.

Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 2.2.1.3. хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлтийг их өгөгдөлд суурилан тооцоолж, шаардлагатай хүний нөөцийг бэлтгэнэ, 2.2.2.4. төрийн өмчийн зарим их сургууль, политехник коллежийг түшиглэн техникийн болон дээд боловсролын шаталсан тогтолцоо бүхий сургалт, эрдэм шинжилгээ, үйлдвэрлэлийн цогцолбор их сургууль, төрөлжсөн коллежийг бүсүүдэд хотхон хэлбэрээр хөгжүүлэхээр заасан байна. ХАА-н салбарт орон нутгийн МБТБ-ын байгууллагуудыг дараагийн түвшинд гаргах, Дархан-Уул, Сэлэнгэ аймагт салбар хоорондын сургалт, үйлдвэрлэлийн бааз байгуулах, хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлт, төгсөгчдийн үр чадварын зөрүүг арилгахын тулд ажил олгогчидтой хамтарсан ажлын байрны дадлага, сургалтыг бэхжүүлэх, дунд болон урт хугацааны арга хэмжээг авч хэрэгжүүлж, хөдөлмөрийн зах зээлийн өсөн нэмэгдэж буй болон шинээр үүсэж буй эрэлтэд нийцүүлэн үр чадварын хөгжлийг сайжруулах шаардлагатай байна.

Төсөл нь ХАА-н салбарт ажиллах хүчний ур чадварыг бэхжүүлэх зорилготой. Ингэснээр тухайн салбарт хамгийн их эрэлттэй байгаа мэргэжлийн сургалтын хөтөлбөрийг шинэчилж, ухаалаг, ногоон технологи, инновацыг нэвтрүүлснээр залууст шинэ мэргэжил эзэмшүүлэн ажлын байранд бэлтгэнэ. Ажил олгогчидтой хамтын ажиллагааг сайжруулснаар төслийн хүрээнд хэрэгжүүлэх МБТБ-ын хөтөлбөрүүд нь төгсөгчдөд тухайн салбарт шаардлагатай ур чадварыг эзэмшүүлэн, тэднийг хөдөлмөрийн зах зээлд амжилттай шилжихэд дэмжлэг үзүүлнэ. Төсөл нь хувийн хэвшлийн бодит шийдлүүдийг дэмжиж, төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт, ажил хайх боломжуудыг нэмэгдүүлнэ.

3.4. Монгол Улсын гамшигийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл

Манай улсын нутаг дэвсгэр Төв Азийн газар хөдлөлтийн идэвхтэй бүс нутагт оршдог бөгөөд ХХ зуунд 8.0 магнитудын газар хөдлөлт 4 удаа, 7.0 магнитудын хүчтэй газар хөдлөлт 20 орчим удаа болж байсан. Сүүлийн жилүүдэд улсын хүн амын хагас нь амьдардаг Улаанбаатар хот орчмын бүс нутагт тохиолдох газар хөдлөлтийн идэвхжилт эрчимтэй өсөж байна. Тухайлбал, 2001-2010 онд магнитуд нь 3,0 болон түүнээс дээш хүчтэй газар хөдлөлт 50 удаа тохиолдож байсан бол 2011-2022 оны хувьд 72 удаа болж нэмэгдсэн¹. Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (Жайка)-аас 2013 онд Улаанбаатар хотын хэмжээнд хийсэн газар хөдлөлтийн эрсдэлийн үнэлгээгээр хот орчмын идэвхтэй хагарлууд дээр 6.6-7.6 магнитудын хүчтэй газар хөдлөлт болоход хотын нийт барилгажсан хэсгийн 30 хувь нурж, ойролцоогоор 40-60 мянган иргэд өртөж амь нас, эрүүл мэндээрээ хохирох тооцоог гаргасан.²

Монгол Улсад сүүлийн 10 жилийн хугацаанд /2015-2024 он/ нийт 45501 аюулт үзэгдэл, осол тохиолдож, 2515 хүний амь нас эрсдэж, 11513.7 мянган толгой мал хорогдон 520.6 тэрбум төгрөгийн хохирол учирсан ба Онцгой байдлын байгууллага 33308 хүний амь нас, 1454,9 тэрбум төгрөгийн эд хөрөнгийг авран хамгаалсан байна. Үүнээс:

- үер, усны аюулт үзэгдэл, осол сүүлийн 10 жилд нийт 501 удаа тохиолдож, 54 хүний амь нас эрсдэж, 51134 толгой мал хорогдож, 4241 гэр, байшин болон барилга байгууламж өртөж, 44420.7 сая төгрөгийн хохирол учирсан ба аврах ажиллагаанд 2513 техник, 14992 хүн ажиллан 2423.1 сая төгрөг зарцуулсан,

- объектын болон ой, хээрийн гал түймэр сүүлийн 5 жилийн хугацаанд 15922 удаа гарч, 311 хүн нас барж, 257 хүн түлэгдэж гэмтэн байгаль экологи болон иргэн, хуулийн этгээдэд 137.8 тэрбум төгрөгийн хохирол учирч, гал түймрийг унтраахад 2,3 төгрөг зарцуулсан байна.

Онцгой байдлын байгууллагын гамшигтай тэмцэх, тусгай зориулалтын хувцас хэрэглэлийн хангалт 55.5 хувь, тусгай зориулалтын багаж хэрэгслийн хангалт 55.6

¹ Шинжлэх ухааны академийн Одон орон, геофизикийн хүрээлэн, 2021

² Японы Олон улсын хамтын ажиллагааны байгууллага (Жайка), Улаанбаатар хотын газар хөдлөлтийн гамшигийн эрсдэлээс хамгаалах чадавхыг бэхжүүлэх төслийн тайлан, 2013.

хувь, гал түймэр унтраах автомашины хангалт 38.3 буюу нийт хангалтын дундаж 57 хувьтай байна. Тухайлбал:

- Ой, хээрийн гал түймрээс хамгаалах хувцас, хэрэгслийн хангалт-58%
- Объектын гал түймрээс хамгаалах хувцас, хэрэгслийн хангалт-80%
- Амьсгалын бие даасан төхөөрөмжийн хангалт-73%
- Уснаас аврах ажиллагааны хувцас, хэрэгслийн хангалт-27%
- Цацраг, химийн ажиллагааны хувцас хэрэгслийн хангалт-29%
- Уул уурхайн аврах ажиллагааны хувцас хэрэгслийн хангалт-66%
- Уснаас аврах ажиллагааны багаж хэрэгслийн хангалт-59%
- Цацраг, химийн ажиллагааны багаж хэрэгслийн хангалт-47%
- Эрэн хайх, аврах ажиллагааны багаж хэрэгслийн хангалт-65%
- Уул уурхайн аврах ажиллагааны багаж хэрэгслийн хангалт-64%
- Нисгэгчгүй нисэх төхөөрөмжийн хангалт-43%
- Объектын гал түймэр унтраах автомашины хангалт-72%
- Ой хээрийн гал түймэр унтраах автомашины хангалт-10%
- Эрэн хайх, аврах ажиллагааны тусгай зориулалтын автомашины хангалт-33% хувьтай байна

Онцгой байдлын байгууллагад шаардлагатай техник хэрэгслийн хангалт дутмагаас гамшгийн голомтод очих зай алсгагдаж, гамшгийн хор уршгийг арилгах цаг хугацаа алдах улмаар хүний амь нас эрсдэх, байгаль орчин, иргэд, аж ахуй нэгжийн өмч хөрөнгөд учрах хохирол нэмэгдэх нөхцөл болж байна.

Төслийг хэрэгжүүлснээр ой, хээрийн болон объектын гал түймэртэй тэмцэх техник, тоног төхөөрөмж, хүн нэг бүрийн тусгай хамгаалах хувцас хэрэгслийн хангалтыг нэмэгдүүлж, үер усны аюул, уул уурхай, цацраг химийн болон тэсэрч дэлбэрэх осол зэрэг гамшгаас эрэн хайх, аврах, хор уршгийг арилгах, хойшлуулшгүй сэргээн босгох техник, тоног төхөөрөмж, хувцас, багаж хэрэгслийн хангалтыг нэмэгдүүлж, олон улсын стандартад нийцүүлэн сайжруулах арга хэмжээг авч 2028 оныг хүртэлх хугацаанд тусгай зориулалтын автомашин, техник, тоног төхөөрөмжийн хангалтыг 76.0 хувьд хүргэх зорилт дэвшүүлсэн.

ДӨРӨВ. АСУУДЛЫГ ШИЙДВЭРЛЭХ ЗОРИЛГЫГ ТОМЬЁОЛОХ

Азийн хөгжлийн банкны эх үүсвэрээр хэрэгжүүлэхээр төлөвлөж буй “Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл”, “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт”, “Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл”, “Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-үүдийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг баталгаажуулах зорилгоор байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8.1.2-т заасны дагуу “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийг боловсруулах шаардлагатай гэсэн зорилгыг тодорхойлж байна.

**ТАВ. АСУУДЛЫГ ЗОХИЦУУЛАХ ХУВИЛБАРЫГ ТОГТООЖ, ЭЕРЭГ БОЛОН
СӨРӨГ ТАЛЫГ ХАРЬЦУУЛАХ**

№	Хувилбар	Сонгох эсэх	Зардал, үр өгөөжийн харьцаа
1	Тэг хувилбар	Үгүй	"Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх нь төсөл, хөтөлбөрүүд нь Монгол Улсын Хөгжлийн урт, дунд болон богино хугацааны баримт бичгүүдэд хэрэгжүүлэхээр заасан бөгөөд заавал нэн тэргүүнд хэрэгжүүлж, тулгамдаж буй асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай байна.
2	Хэвлэл мэдээллийн хэрэгслээр ухуулга, сурталчилгаа хийх	Үгүй	Тулгамдаж байгаа асуудал, хэрэгжүүлэх төсөл, арга хэмжээ нь хэвлэл, мэдээлэл, бусад хэрэгслийг ашиглан олон нийтэд хандсан ухуулга, сурталчилгаа хийснээр шийдвэрлэгдэх боломжгүй байна.
3	Зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх	Үгүй	"Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-т туссан төслүүдийг төр-хувийн хэвшлийн түншлэлээр хэрэгжүүлэхэд санхүүгийн үр ашиг бага, өртгөө нөхөх хугацаа удаан, нийгмийн үр ашигтай төслүүд тул хувийн хэвшил төсөл хэрэгжүүлэх сонирхол бага байгаа тул зах зээлийн эдийн засгийн хэрэгслүүдийг ашиглан төрөөс зохицуулалт хийх хувилбарыг сонгох боломжгүй байна.
4	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх	Үгүй	Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх замаар тулгамдсан асуудлыг шийдвэрлэх боломжгүй бөгөөд "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-т туссан төслүүдийг бүрэн Улсын төсвөөр хэрэгжүүлсэн тохиолдолд төсөвт дарамт үүсгэх эрсдэлтэй байна.
5	Захиргааны шийдвэр гаргах	Үгүй	Захиргааны ерөнхий хуулийн 11, 12 дугаар зүйлүүдэд захиргааны шийдвэр гаргах ажиллагааг захиргааны акт, захиргааны гэрээтэй холбогдсон үйл ажиллагаа гэж тайлбарласан. Улмаар мөн хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.1-д "Захиргааны акт гэж захиргааны байгууллагаас тодорхой нэг тохиолдлыг зохицуулахаар нийтийн эрх зүйн хүрээнд гадагш чиглэсэн, эрх зүйн шууд үр дагавар бий болгосон амаар, бичгээр гаргасан захирамжилсан шийдвэр болон үйл ажиллагааг ойлгоно." гэж, 52 дугаар зүйлийн 52.1-д "Захиргааны байгууллагаас нийтийн эрх зүйн харилцааг үүсгэж, өөрчилж, эсхүл дуусгавар болгохоор захиргааны гэрээг эрх зүйн хэм хэмжээнд нийцүүлэн байгуулж болно." гэж тус тус заасан. Хуулийн дээрх тодорхойлолтуудыг харвал тулгамдаад байгаа асуудлуудыг захиргааны шийдвэр буюу захиргааны акт гаргах, захиргааны

			гэрээ байгуулах замаар шийдвэрлэх боломжгүй байна.
6	Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах	Тийм	Монгол Улсын урт, дунд хугацааны хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичигт тусгагдсан хүн бүрд чанартай боловсрол эзэмших эрх тэгш боломж бүрдүүлэх, эрүүл мэндийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлж, үр дүнтэй тогтолцоог хөгжүүлэх, гамшгаас сэргийлэх үндэсний болон орон нутгийн чадавхыг бэхжүүлж, гамшигт тэсвэртэй дэд бүтцийг бий болгох төслүүдийг хэрэгжүүлэх Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-ийг соёрхон батлах замаар тулгарч байгаа асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой. Мөн Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр" нь Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтын дагуу заавал соёрхон батлах олон улсын гэрээ болно.

ЗУРГАА. ЗОХИЦУУЛАЛТЫН ХУВИЛБАРЫН ҮР НӨЛӨӨГ ТАНДАН СУДАЛСАН БАЙДАЛ

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 13, 14 дүгээр зүйл, Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 1 дүгээр хавсралтаар батлагдсан "Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ, шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлалын"-ын дагуу Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын "Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр"-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан хүний эрх, эдийн засаг, нийгэм, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөг тандан судлахдаа аргачлалд заасан дор дурдсан суурт асуултуудыг ашиглан төсөл тус бүр дээр судалгааг хийлээ.

6.1. Аймгуудын эрүүл мэндийн түслэмж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл

Хүснэгт 1

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ				
Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх		Үгүй	Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалтыг тусгахгүй.

	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалтыг тусгахгүй.
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	Олон улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээг зөрчиж байгаа зохицуулалт байхгүй.
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Тодорхой зорилтот бүлэгт чиглээгүй нийт иргэд, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чадавхыг сайжруулахад чиглэсэн арга хэмжээ болно.
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Бүлгүүдийг тодорхойлж, тэдэнд үзүүлэх үр нөлөөг тооцсон.
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм		Ард иргэдийн амар тайван, аюулгүй амьдрах нөхцөл сайжирна.
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмын талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Уг зөвлөмжтэй зөрчилдөх агуулга байхгүй.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм	Үгүй	Хариуцлагатай холбоотой зохицуулалт тусгах шаардлагагүй.
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгахгүй.

	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Тийм	Үгүй	
3.Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлох шаардлагагүй.
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм	Үгүй	Эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзсэн зохицуулалт агуулаагүй.
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	Тийм	Үгүй	Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг агуулаагүй.
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
5.Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм	Үгүй	Жендерийн үзэл баримтлалтыг зохицуулалт агуулгагүй.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

Хүснэгт 2

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Аливаа өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх		Үгүй	
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх		Үгүй	
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсэж байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх		Үгүй	
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх		Үгүй	
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	
6.Инновац болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Тийм		

	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм		
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Тийм		
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм		
	10.3.Инфляц нэмэгдэх эсэх		Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
		Тийм	Үгүй	
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх		Үгүй	
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт		Үгүй	
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	

	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

Хүснэгт 4

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

6.2. Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт

Хүснэгт 1

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм		Төслийн үр ашгийг сонгогдсон сургууль, цэцэрлэгийн нийт багш, ажилчид, суралцагсад тэгш хүртэнэ.
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын хүртээмжийг нэмэгдүүлж, хүүхдийн нас, хүйс, хөгжлийн бэрхшээл, байршлын ялгааг багасгана.
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Хүүхэд бүр боловсрол эзэмших эрхээ эдлэхэд төрийн үүргийг хэрэгжүүлэх, хүний эрхийн олон улсын гэрээний шаардлагад нийцнэ.

	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм		Нээлттэй зөвлөлдөх уулзалтыг АХБ-ны зөвлөхүүдтэй хамтран 6 байршилд зохион байгуулсан. Казак зэрэг цөөнхийн оролцоог хангаж ажилласан.
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Газар чөлөөлөлтөд өртөж болзошгүй иргэн, өрх, байгууллагуудыг урьдчилан тодорхойлсон.
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм		Хүүхдийн эрүүл аюулгүй орчинд суралцах эрх хангагдана. Хүүхэд бүр боловсрол эзэмших эрхээ эдлэхэд төрийн үүргийг хэрэгжүүлэх, хүний эрхийн олон улсын гэрээний шаардлагад нийцнэ. Боловсрол эзэмших эрхийг хэрэгжүүлэх төрийн үүргийг биелүүлнэ.
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмын талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		НҮБ-ын Хүүхдийн эрхийн тухай конвенцын зөвлөмжид нийцнэ. (CRC/C/MNG/CO/5-6)
2.Хүний эрхийг	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм		Хүний эрхийн зөрчил гаргасан гүйцэтгэгч, байгууллагад гэрээний болон хуульд заасан хариуцлага тооцох зохицуулалт тусгагдана.
	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	Тийм		Төсөл нь хүний эрхийг хязгаарлах ямар нэг

хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх				зохицуулалт агуулаагүй.
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх		Үгүй	Хүний эрхэд халдах, хязгаарлах шинжтэй агуулга байхгүй.
3.Эрх агуулагч[8]	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Төсөлд хамрагдах бүсийн оршин суугчид, сурагчид, сургалтын байгууллагын ажилтнуудыг тодорхойлсон.
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм		Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд, цөөнхийн бүлгийн хэрэгцээг судалсан.
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм		Тусгай хэрэгцээт хүүхдэд зориулсан стандарт орчны шийдэл, хүртээмжтэй орчны шаардлага туссан.
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	Тийм		Ялгаатай хэрэгцээг хангах хүртээмж, орчин, үйлчилгээний шийдлүүд норм, стандартын дагуу тусгагдсан.
4.Үүрэг хүлээгч[9]	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		Боловсролын яам, Захиалагчийн хяналт, Зохиогчийн хяналтын байгууллага, төсөл хэрэгжүүлэх нэгж, орон нутгийн удирдлага, гүйцэтгэгч байгууллага, ашиглагч байгууллага тус бүр үүрэг хүлээнэ.
5.Жендерийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендерийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм		Эрэгтэй, эмэгтэй хүүхдийн нас, физиологийн онцлогт нийцсэн ариун цэврийн болон хувцас солих өрөөтэй болно.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм		Өндөр тохируулгатай ширээ, эрэгтэй

				суралцагсдын сурах сонирхлыг нэмэгдүүлэх зорилтот арга хэмжээ, бэлгийн дарамт, хүчирхийлэл, мөлжлөгийн эрсдэлийн зэрэглэл тогтоож, бууруулах арга хэмжээ зэргийг сургалтын хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлэхээр төлөвлөөд байна Мөн сургуулиуд сэтгэл зүйч, нийгмийн ажилтны өрөөтэй байхаар төлөвлөсөн.
--	--	--	--	---

Хүснэгт 2

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь зөвхөн сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын байгууллагын дэд бүтцийг сайжруулахад чиглэж байгаа тул дотоодын болон гадаадын аж ахуйн нэгжүүдийн хоорондын ерөнхий өрсөлдөөний орчинд шууд өөрчлөлт оруулахгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)		Үгүй	Төсөл нь зөвхөн дотоодын боловсролын дэд бүтцэд зориулсан хөнгөлөлттэй зээлийн санхүүжилт тул хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын урсгалд нөлөө үзүүлэхгүй.

	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх		Үгүй	Энэ төсөл нь боловсролын дэд бүтцийг сайжруулах зорилготой бөгөөд дэлхийн зах зээлийн эрсдэлийг дотоодын зах зээлд дамжихоос хамгаалах тусгай зохицуулалт агуулахгүй.
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх		Үгүй	Төсөл хэрэгжсэнээр эцэг эх, хүүхдүүдийн суралцах сургууль, цэцэрлэг сонгох боломж нэмэгдэж, боловсролын үйлчилгээний сонголт өргөжинө, ямар нэг хязгаарлалт үүсэхгүй.
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх		Үгүй	Хөрөнгө оруулалт нь зах зээлийн ноёрхол бий болгох, үнэ зохиомлоор өсгөх чиглэлд бус, олон нийтэд зориулсан төрийн өмчийн байгууллагын хүчин чадлыг нэмэгдүүлэхэд чиглэж байгаа тул үнийн хөөргөдөл үүсгэх эрсдэл бага.
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	Төслийн хэрэгжилтийг Монгол Улсын худалдан авах ажиллагааны хууль, журмын дагуу нээлттэй тендер шалгаруулах аргаар зохион байгуулна.
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	Боловсролын барилга байгууламжийг барьж, төрийн өмч болно, боловсролын үйлчилгээг олон нийтэд хүргэнэ. Төслийн

				хэрэгжилтийг Монгол Улсын худалдан авах ажиллагааны хууль, журмын дагуу нээлттэй тендер шалгаруулах аргаар зохион байгуулах тул аль нэг хувийн хэвшлийн этгээд зах зээлийг дангаар эзлэх байдлаар монопол эрх олгохгүй.
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	Барилга угсралт, зөвлөх үйлчилгээ зэрэг өртгийг төслийн санхүүжилт, улсын төсвийн эх үүсвэрээс бүрэн санхүүжүүлэх тул хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгжид төсөлтэй холбоотой албадан нэмэлт зардал ногдохгүй.
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	ААН-үүдийн өөрсдийн зээл, хөрөнгийн эх үүсвэрийн нөхцөлийг өөрчилж, хүндрүүлэх зохицуулалт энэ төсөлд байхгүй.
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	Төрөөс тодорхой брэнд, нийлүүлэгчийг давуу байдалд оруулж, заавал тухайн бараа бүтээгдэхүүнийг авахыг шаардахгүй, худалдан авалт нь нээлттэй, тендерийн журмаар явагдана.
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	Төсөл нь зах зээл дээрх бараа, үйлчилгээний борлуулалтыг

				хязгаарлах, тодорхой бүтээгдэхүүнийг хориглох зорилго агуулахгүй
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	Төсөл хэрэгжсэнээр аливаа аж ахуйн нэгжийг зах зээлээс шахах, албадан хаах нөхцөл үүсэхгүй.
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсэж байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх		Үгүй	Аж ахуйн нэгжүүдийн хувьд төслийн хүрээнд тогтмол шинэ тайлан, мэдээлэл гаргах нэмэлт захиргааны үүрэг шинээр үүсэхгүй.
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Тийм		Шинээр баригдаж байгаа барилгыг төрийн өмчид бүртгэнэ.
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	Иргэн, хуулийн этгээдийн өмчид хамаарах эд хөрөнгийг эзэмших, ашиглах, захиран зарцуулах эрхэд нэмэлт хориг, хязгаар тавихгүй.
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	Төслийн хүрээнд патент, зохиогчийн эрх, барааны тэмдэг зэрэг оюуны өмчийг өөрчлөх, хязгаарлах аливаа зохицуулалт тусгагдаагүй.
6.Инновац болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх		Үгүй	Төслийн гол агуулга нь барилга, дэд бүтцийн хөрөнгө оруулалт тул судалгаа шинжилгээ, шинэлэг бүтээгдэхүүнд шууд чиглэсэн тусгай урамшуулал, санхүүжилт агуулахгүй.

	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх		Үгүй	Барилгын ажил, ашиглалтад шаардагдах технологи, бүтээгдэхүүнийг сонгохдоо нээлттэй тендерийн зарчмаар шийдвэрлэх тул тодорхой шинэ технологийг онцгойлон дэмжиж, зах зээлд заавал нэвтрүүлэхийг шаардахгүй.
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь өргөн хэрэглээний бараа, үйлчилгээний үнэ тогтоолтод оролцохгүй бөгөөд инфляцид шууд нөлөөлөх зохицуулалт агуулахгүй.
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм		Шинэ сургууль, цэцэрлэгийн барилга ашиглалтад орсноор хүүхдүүд чанартай боловсрол эзэмших боломж бүрдэнэ.
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Сургалтын орчин нь барилгын болон эрүүл ахуйн стандартад нийцсэн, хүүхдэд аюулгүй бөгөөд энэ нь хэрэглэгч болох сурагч, эцэг эхийн эрх ашгийг хамгаалах эерэг нөлөөтэй.
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь сургалтын төлбөрийг нэмэгдүүлэх, гэр бүлийн шууд мөнгөн зардлыг өсгөх чиглэлд бус, төрийн үйлчилгээний чанарыг сайжруулахад чиглэж байгаа тул санхүүгийн

				дарамт нэмэгдүүлэхгүй.
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм		Сургууль, цэцэрлэгийн суудал, орны тоо нэмэгдэхийн хэрээр багш, туслах ажилтан, үйлчилгээний ажилтны шинэ орон тоо бий болж, тухайн бүс нутагт ажлын байр нэмэгдэнэ.
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Одоогийн сургалтын байгууллагын ажлын байрыг цомхотгох, хаах арга хэмжээ авахгүй, харин нэмэлт хүчин чадал бий болгоно.
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	ЖДҮ болон бусад салбарт сөрөг дарамт үзүүлэхгүй бөгөөд барилгын ажил, ханган нийлүүлэлтийн гэрээгээр дамжуулж оролцох боломж нээлттэй байна.
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Зээлийн үндсэн болон хүүгийн төлбөр нь дунд, урт хугацаанд улсын төсвөөс санхүүжих боловч өрийн удирдлагын бодлого, төсвийн тогтвортой байдлын хуулийн хүрээнд хүлээн зөвшөөрөхүйц түвшинд байна.
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	Төслийг Боловсролын яам болон Боловсролын яамны харьяа нэгдсэн төсөл хэрэгжүүлэгч нэгж хариуцаж ажиллана. Иймд шинээр яам,

				агентлаг байгуулах, одоо байгаа байгууллагын бүтцийг томоохон хэмжээнд өөрчлөх шаардлага гарахгүй.
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	Боловсролын салбарын байгууллагууд хуулиар хүлээсэн үүргийнхээ хүрээнд төслийг хэрэгжүүлэх бөгөөд огт шинэ, өмнө нь байгаагүй чиг үүрэг шинээр нэмэгдэхгүй.
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Барилга угсралт, зөвлөх үйлчилгээ үзүүлэх компанийн борлуулалтын орлого, түүнээс үүсэх татварын орлого нэмэгдэхийн зэрэгцээ ажлын байр түр хугацаанд өсөх тул эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх		Үгүй	Төсөл нь макро түвшинд хөрөнгө оруулалтын эрх зүйн орчныг шинэчлэх бус, тодорхой салбарын дэд бүтцийг санхүүжүүлэхэд чиглэж байгаа тул нийт хөрөнгө оруулалтын орчныг системтэй өөрчлөхгүй хэдий ч зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг тодорхой хэмжээгээр дэмжинэ.
	10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Төслийн хүрээнд гарах зардал нь эдийн засгийн нийт хэмжээтэй харьцуулахад харьцангуй бага тул үнийн ерөнхий

				түвшинд мэдэгдэхүйц дарамт учруулахгүй.
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Төсөл нь Монгол Улсын гишүүнээр оролцдог олон улсын хөгжлийн байгууллагын журам, хоёр талт болон олон талт гэрээ, хамтын ажиллагааны баримт бичгүүдийн хүрээнд хэрэгжих тул олон улсын гэрээ, хэлэлцээртэй нийцнэ.

Хүснэгт 3

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм		Шинэ сургууль, цэцэрлэг ашиглалтад орсноор багш, удирдах болон үйлчилгээний ажилчдын нэмэлт орон тоо бий болж, тухайн нутаг дэвсгэрт ажлын байр нэмэгдэнэ.
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	Төсөл нь боловсролын дэд бүтцийг нэмэгдүүлж, барилгын ажлын явцад болон дараа нь багш, ажилтны орон тоо өсөх тул ажлын байр цомхотгох нөлөө үзүүлэхгүй.
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Барилгын гүйцэтгэгч компаниудад байнгын болон түр хугацааны гэрээт ажилчид ажиллах шаардлага нэмэгдэж, барилга, инженер, дэд бүтцийн чиглэлийн мэргэжилтнүүдийн хөдөлмөр эрхлэлт нэмэгдэнэ.
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Барилгын ажил гүйцэтгэх хугацаанд хөдөлмөрийн насны иргэдэд чиглэсэн түр болон гэрээт ажлын байр шинээр бий болж, тухайн бүсийн богино хугацааны ажил эрхлэлт нэмэгдэнэ.
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь барилга байгууламжийн чанар, стандартын шаардлагыг мөрдөхтэй холбоотой бөгөөд боловсролын байгууллагын хэвийн үйл ажиллагаанд мөрддөг ажлын байрны стандарт, ажиллах нөхцөлийг өөрчлөх зохицуулалт агуулахгүй.

	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Барилгын ажил гүйцэтгэх явцад хөдөлмөрийн аюулгүй ажиллагааны дүрэм, стандарт мөрдөх шаардлага хэвийн үргэлжилнэ. Сургуулийн багш, ажилчдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд сөрөг нөлөө үзүүлэх зохицуулалт байхгүй.
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь боловсролын байгууллагын багш, ажилтны хөдөлмөрийн гэрээ, эрх, үүрэгт өөрчлөлт оруулахгүй бөгөөд тэдний хөдөлмөрлөх эрхийг хязгаарлах ямар нэг зохицуулалт багтаагүй.
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх		Үгүй	Төсөл нь шинэ мэргэжлийн стандарт, ажлын байрны шинэ зохицуулалт гаргах зорилготой бус бөгөөд одоо мөрдөж буй хөдөлмөрийн стандарт, эрх зүйн орчны хүрээнд хэрэгжинэ.
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх		Үгүй	Төсөл нь мэдээллийн технологийн шинэчлэл, автоматжуулалт зэрэг хөдөлмөрийн харилцаанд нөлөөлөхүйц технологийн өөрчлөлт нэвтрүүлэхгүй.
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь хөгжлийн бэрхшээлтэй сурагчдад хүртээмжтэй, стандарт орчин бүрдүүлэхээр төлөвлөгдсөн тул тэдний боловсрол эзэмших бололцоог нэмэгдүүлж, тэгш бус байдлыг бууруулахад эерэгээр нөлөөлнө.
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт		Үгүй	Төсөл нь аль нэг эмзэг бүлгийг хасах, хязгаарлах, эсвэл тэдэнд сөрөг дарамт үүсгэх зохицуулалт агуулахгүй. Харин эсрэгээрээ сургалтын хүртээмжийг нэмэгдүүлснээр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхэд болон нийгмийн эмзэг бүлгийн сурагчдад

				илүү аюулгүй, хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэхэд эерэгээр нөлөөлнө.
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь Монгол Улсад оршин суугаа гадаадын иргэдийн эрх, үйлчилгээ авах бололцоонд сөргөөр нөлөөлөхгүй бөгөөд тэдний хууль ёсны статус, нийгмийн оролцоонд ямар нэгэн өөрчлөлт оруулахгүй.
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь төрийн байгууллага, иргэд, хувийн хэвшлийн хоорондын эрх зүйн харилцааг өөрчлөхгүй, одоо мөрдөж буй засаглалын бүтэц хэвээр үргэлжилнэ.
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төслийг хэрэгжүүлэхэд оролцох байгууллагын эрх, үүргийг шинээр тогтоохгүй бөгөөд одоо мөрдөж буй эрх зүйн хүрээнд үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлнэ.
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь төрийн албан хаагчдын хөдөлмөрийн гэрээ, ажил үүргийн хуваарьт өөрчлөлт хийхгүй, тэдний хууль ёсны баталгаанд халдахгүй.
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төслийн хэрэгжилт нь иргэний маргааныг шүүхээр шийдвэрлүүлэх үндсэн эрхийн хэрэгжилтэд аливаа саад тогтор учруулахгүй.
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь улс төрийн болон иргэний нийгмийн байгууллагын үйл ажиллагааг хязгаарлахгүй, оролцоонд нь саад учруулахгүй
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь эрүүл мэндийн үйлчилгээний бодлоготой шууд уялцахгүй тул хүн амын наслалт, өвчлөлд нөлөөлөхгүй.
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Барилгын ажлын нөлөөллийг тогтоосон норм, стандартын дагуу хянах тул хүн амын урт хугацааны эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.

	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь иргэдийн хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээнд чиглэсэн бодлого агуулахгүй учраас амьдралын хэв маягт өөрчлөлт үүсгэхгүй.
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм		Сургууль, цэцэрлэгийн тоо, суудлын багтаамж нэмэгдсэнээр боловсролын үйлчилгээний хүртээмж өргөжиж, сургалтын орчин илүү аюулгүй, эрүүл, ая тухтай болно.
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь хөдөлмөрийн зах зээлийн шилжилт хөдөлгөөнийг хязгаарлахгүй бөгөөд иргэдийн боловсрол, мэргэжлийн ахицад сөрөг нөлөөлөх зохицуулалт байхгүй.
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Сургуулийн өмнөх болон ерөнхий боловсролын байгууллагын хүртээмж нэмэгдсэнээр хүүхэд, залуус чанартай боловсрол эзэмших боломж нь сайжирч, урт хугацаанд мэргэжил эзэмших, цаашдын боловсролын шатанд үргэлжлүүлэн суралцах нөхцөл илүү таатай болно.
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь боловсролын салбарын дэд бүтэцтэй холбоотой бөгөөд эрүүл мэндийн болон нийгмийн үйлчилгээний хүртээмжид нөлөөлөхгүй.
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь ерөнхий болон сургуулийн өмнөх боловсролын түвшинд чиглэж байгаа тул их, дээд сургуулийн бодлого, удирдлагад нөлөөлөхгүй.
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Олон ээлжийн сургалт, ялангуяа оройн хичээл багасахын хэрээр сурагчид оройн цагаар гудамжинд удаан байх шаардлага буурч, хүүхэд гэмт хэрэг, осолд өртөх

				эрсдэл тодорхой хэмжээнд багасна.
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь цагдаа, хяналтын байгууллагын үйл ажиллагаа, хууль сахиулах үйл явцад өөрчлөлт оруулахгүй.
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь эрүүгийн хэрэг илрүүлэх ажиллагаанд нөлөөлөхгүй бөгөөд энэ чиглэлийн эрх бүхий байгууллагын үйл ажиллагаа хэвийн үргэлжилнэ.
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төсөл нь эрүүгийн хэрэг хохирогч, гэрчийн эрх зүйн баталгаанд өөрчлөлт оруулахгүй, хязгаарлахгүй.
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Барилгын ажлын байршлыг сонгохдоо соёлын өвийн бүсийг үл хөндөх шаардлага мөрдөгдөх тул соёлын өвд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй.
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь ямар нэгэн хэлний эсвэл соёлын бүлгийг ялгаварлах, давуу байдал олгох зохицуулалтгүй, бүх хүүхдэд ижил тэгш хүртээмж олгоно.
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь иргэдийн соёлын өв, түүхийг хамгаалах оролцоонд хязгаарлалт тогтоохгүй бөгөөд олон нийтийн үйл ажиллагаанд саад учруулахгүй.

Хүснэгт 4

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Барилгын ажлын үеэр түр хугацаанд тоосжилт үүсч болох боловч ашиглалтад орсны дараа агаарын бохирдлыг

				нэмэгдүүлэхгүй, урт хугацааны сөрөг нөлөөлөл үүсгэхгүй.
2.3ам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх		Үгүй	Барилгын материал тээвэрлэх хөдөлгөөнөөс бага зэргийн нэмэгдэл гарах боловч төслийн нийт үйл ажиллагааны хэмжээнд түлшний хэрэглээ өсөхгүй.
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Шинэ барилгууд ашиглалтад орсноор тодорхой хэмжээнд хэрэглээ нэмэгдэх боловч хуучин, ашиглалтгүй болсон барилгуудыг орлох тул нийт өсөлт хязгаарлагдмал байна.
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Төслийн эрчим хүчний хэрэглээ нь улсын эрчим хүчний үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг өөрчлөхүйц хэмжээний нөлөө үзүүлэхгүй.
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Урт хугацааны бохирдол бий болгохгүй.
3. Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх		Үгүй	Барилгууд нь хот суурин газрын төлөвлөлтийн хүрээнд баригдах тул ан амьтдын амьдрах орчинтой давхцахгүй.
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төслийн байршил нь тусгай хамгаалалттай бүс болон зэрлэг амьтан, ургамлын амьдрах орчинтой давхцахгүй тул нөлөөлөл үүсэхгүй.
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Хот суурин газрын нутаг дэвсгэрт барих тул ан амьтны нүүдлийн бүсэд өөрчлөлт оруулахгүй.

	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сэргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь тусгай хамгаалалттай газрын хил хязгаараас гадуур хэрэгжинэ, хамгаалалтын статустай газар нутгийг хөндөхгүй.
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сэргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Барилгын ажил нь усны эх үүсвэртэй давхцахгүй бөгөөд гүний усны нөөцөд сөрөг нөлөө үзүүлэх хэмжээний өөрчлөлт гарахгүй.
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Барилгын хог хаягдлыг зохих журмын дагуу зайлуулах тул усны бохирдол үүсгэхгүй, бохир ус цэвэрлэх байгууламжид холбогдоно.
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	Төсөл нь ундны усны эх үүсвэр болон дамжуулах сүлжээнд өөрчлөлт оруулахгүй, усны чанарт нөлөөлөх хүчин зүйл байхгүй.
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	Хөрс бохирдохоос урьдчилан сэргийлэх БОМТ-ийн арга хэмжээг барилга угсралтын явцад хэрэгжүүлэх тул хөрсний бохирдол үүсэхгүй.
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Барилга зөвхөн төлөвлөсөн талбайд хийгдэх бөгөөд ажил дуусмагц нөхөн сэргээлтийн ажлыг бүрэн хийнэ.
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	Объектуудыг шинээр төлөвлөсөн талбайд барих боловч энэ нь хот төлөвлөлтийн дагуу зөвшөөрөгдсөн, байгаль

				орчинд сөрөг нөлөөлөхгүй байна.
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Шинэ барилга байгууламжууд нь зөвхөн боловсролын байгууллагын зориулалтаар ашиглагдана, өөр зориулалтын газар ашиглахгүй.
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	Төсөл хамгаалагдсан бүс нутагт байршиж байгаа биш тул экологийн зориулалттай газрын ашиглалтад өөрчлөлт гарахгүй.
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх		Үгүй	Төсөл нь ой, бэлчээр зэрэг нөхөн сэргээгдэх баялгийг ашиглахгүй, тэдгээрийн нөхөн сэргээгдэх чадавхад нөлөөлөхгүй.
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх		Үгүй	Барилгын материалын хэрэглээ түр хугацаанд нэмэгдэх боловч энэ нь барилгын салбарын хэвийн хэрэглээний түвшинд багтана, байгалийн баялгийн хэт ашиглалтад хүргэхгүй.

6.3. Монгол Улсын ажиллах хүчний үр чадварыг хөгжүүлэх төсөл

Хүснэгт 1

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Тийм		Төслийн үр ашгийг зорилтот бүлэг тэгш хүртэнэ.

	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	Жендэрийн тэгш байдлыг төслийн үйл ажиллагаанд хангуулна.
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм		Сурч боловсрох эрхийг хангуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмын талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм		Чанартай боловсрол эзэмших хүний эрхийг хангуулахад дэмжлэг үзүүлнэ.
	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
3.Эрх агуулагч[8]	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
4.Үүрэг хүлээгч[9]	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм		
5.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Тийм		Эмэгтэй оюутнуудын оролцоог нэмэгдүүлэхэд анхаарна.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Тийм		Тэгш цалин хөлсний зарчим мөрдүүлэхэд анхаарна

Хүснэгт 2

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
2.Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх		Үгүй	

	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх		Үгүй	
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх		Үгүй	
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх		Үгүй	
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх		Үгүй	
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх		Үгүй	
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх		Үгүй	
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх		Үгүй	
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Тийм		Хөрөнгийг төрийн болон орон нутгийн өмчид бүртгэнэ
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх		Үгүй	
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх		Үгүй	
6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Тийм		Инновацыг дэмжсэн сургалтын шинэ хөтөлбөр нэвтрүүлнэ
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Тийм		Дижитал, ухаалаг, ногоон технологид суурилсан шинэ хөтөлбөр нэвтрүүлнэ
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	

	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Тийм		
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
8.Тодорхой нутаг, салбарууд бүс	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Тийм		Төвийн бүсийн ХАА салбарт хөдөөгийн залуус, эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг нэмэгдүүлнэ
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Төвийн бүсийн ЖДҮ бичил бизнесийн бүтээмж өссөнөөр ХАА-н бүтээгдэхүүний чанар сайжирна
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Зээлийн хүүгийн төлбөр болон зээлийн эргэн төлөлт
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх		Үгүй	
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх		Үгүй	
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн, ирээдүйд шаардлагатай ур чадварыг олгоно
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх		Үгүй	

		10.3.Инфляци нэмэгдэх эсэх		Үгүй	
11.Олон улсын харилцаа	улсын	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм		

Хүснэгт 3

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Тийм		Төслийн үйл ажиллагааны хүрээнд үүснэ.
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх		Үгүй	
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм		Хөдөө аж ахуйн салбарт шаардлагатай ур чадвар эзэмшсэн ажиллах хүчин бий болно.
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм		Эрэлтэд нийцсэн МСҮТ-ийн төгсөгчдийг бэлдсэнээр төгсөгчдийн ажил эрхлэлт нэмэгдэнэ.
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм		Ур чадвар нэмэгдсэнээр ажлын бүтээмж нэмэгдэнэ
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Тийм		Хөдөө аж ахуйн салбарын ажлын байрны 5 стандарт батлуулна.
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Тийм		Хөдөө аж ахуйн байгаль орчинд ээлтэй технологийн шинэчлэл хэрэгжүүлнэ.
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх		Үгүй	

	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт		Үгүй	
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	

	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

Хүснэгт 4

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1.Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	Барилга угсралтын үед түр хугацаанд тоосжилт үүсэх боловч ашиглалтын үед агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэхгүй.
2.Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм		Шинээр баригдах сургалтын баазын барилгуудад эрчим хүч ашиглах тул хэрэглээ тодорхой хэмжээгээр нэмэгдэнэ.
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй

	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
3.Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
4.Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх		Үгүй	
5.Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх		Үгүй	
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх		Үгүй	
6.Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх		Үгүй	
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх		Үгүй	
7.Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Тийм	Үгүй	хамааралгүй
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Тийм		Барилга угсралтын явцад барилгын материалын хэрэглээ нэмэгдэх боловч энэ нь барилгын ажлын нормын дагуу хэвийн түвшинд байна.

6.4. Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл

ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
------------	------------------	---------	---------

1. Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1 Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх			
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	-	-	Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалтыг тусгахгүй.
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	-	Үгүй	Ялгаварлан гадуурхсан зохицуулалтыг тусгахгүй.
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	-	-	Олон Улсын болон үндэсний хүний эрхийн хэм хэмжээг зөрчиж байгаа зохицуулалт байхгүй.
	1.2.Оролцоог хангах			
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцох боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	-	-	Тодорхой зорилтод бүлэгт чиглээгүй нийт иргэд, олон нийтийн аюулгүй байдлыг хангах чадавхыг сайжруулахад чиглэсэн арга хэмжээ болно.
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	-	Бүлгүүдийг тодорхойлж, тэдэнд үзүүлэх үр нөлөөг тооцсон.
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал хариуцлага			
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Тийм	-	Ард иргэдийн амар тайван, аюулгүй амьдрах нөхцөл сайжирна.
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмын талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	-	Уг зөвлөмжтэй зөрчилдөх агуулга байхгүй.
2. Хүний эрхийг	1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	-	Үгүй	Хариуцлагатай холбоотой заалт тусгах шаардлагагүй.
	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	-	Үгүй	Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгахгүй.
3. Эрх агуулагч	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	-	Үгүй	
	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	-	Үгүй	

	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	-	Үгүй	Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлох шаардлагагүй.
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	-	Үгүй	Эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзсэн зохицуулалт агуулаагүй.
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)	-	Үгүй	Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг агуулаагүй.
4. Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	-	Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагч үүрэг хүлээнэ.
5. Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	-	Үгүй	Жендерийн үзэл баримтлалын зохицуулалт агуулаагүй.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	-	Үгүй	

(хүснэгт 2)

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1. Дэлхийн зах зээл дээр өрсөлдөх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	Аливаа өрсөлдөөнд нөлөө үзүүлэхгүй.
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Тийм	-	Азийн хөгжлийн банкны гишүүн орнуудын аж ахуй нэгжүүд Монгол Улсад хөрөнгө оруулах, үйл ажиллагаа явуулахад жишиг төсөл болох зэрэг талтай.
	1.3.Дэлхийн зах зээл дээрх таагүй нөлөөллийг монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	-	Үгүй	Ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй.
2. Дотоодын зах зээлийн өрсөлдөх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	-	Үгүй	Ямар нэгэн нөлөө үзүүлэхгүй.
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөргөдлийг бий болгох эсэх	-	Үгүй	

	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх	-	Үгүй	
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	-	Үгүй	
3. Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	-	Үгүй	
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	-	Үгүй	Азийн хөгжлийн банкны гишүүн оронд үйлдвэрлэгдсэн бараа, бүтээгдэхүүн нийлүүлэгдэнэ.
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	-	Үгүй	
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	-	Үгүй	
4. Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч байгаа захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	-	Үгүй	
5. Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	-	Үгүй	
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	-	Үгүй	
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх	-	Үгүй	
6. Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	-	Үгүй	
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	-	Үгүй	
7. Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	

	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	-	Үгүй	
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
8. Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	-	Үгүй	Орон тоо, бүтэц нэмэгдэхгүйгээр алба хаагчдад хуваарилагдана.
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
9. Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	-	100 сая ам.долларын санхүүжилт шаардагдана.
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх	-	Үгүй	
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	-	Үгүй	Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болохгүй.
10. Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	-	Аж ахуй нэгж, байгууллагын аюулгүй байдлыг хангах, бизнесийн тогтвортой үйл ажиллагааг хангахад эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Тийм	-	Монгол Улс, Азийн хөгжлийн банк хоорондын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд жишиг төсөл болно.
	10.3.Инфляц нэмэгдэх эсэх	-	Үгүй	
11. Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	-	Монгол Улсын Олон улсын гэрээний тухай хуулийн дагуу хэрэгжинэ.

(хүснэгт 3)

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1. Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	-	Үгүй	Орон тоо, бүтэц нэмэгдэхгүйгээр алба хаагчдад хуваарилагдана.

	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхотгол бий болгох эсэх	-	Үгүй	
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
2. Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Онцгой байдлын байгууллагад орчин үеийн дэвшилтэд технологи бүхий техник, тоног төхөөрөмжийг нэвтрүүлнэ.
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчдын хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйд зэрэг нөлөө үзүүлнэ.
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Алба хаагчдын үүрэг гүйцэтгэх хариуцлага нэмэгдэнэ.
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	-	Үгүй	
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	-	Үгүй	Орчин үеийн техник, багаж, тоног төхөөрөмж нэвтэрснээр холбогдох өөрчлөлт хийж болно.
3. Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	-	Үгүй	
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт	-	Үгүй	
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
4. Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Онцгой байдлын байгууллагын гамшигтай тэмцэх чадавх дээшилнэ.
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	

	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
5. Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Гамшиг, ослын улмаас амь насаа алдах иргэдийн тоо буурна.
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар, хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
6. Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Иргэдийн аюулгүй, амар тайван орчинд амьдрах нөхцлийг сайжруулахад эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Тийм	-	Онцгой байдлын байгууллагын алба хаагчдын сургалтын орчин сайжирна.
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	-	<u>Орон нутгийн удирдлага, гамшгаас хамгаалах албад, мэргэжлийн анги, иргэд, сайн дурын хэсгүүдийг сургалтад хамруулж, шаардлагатай хөдөлмөр хамгааллын хувцас, багаж хэрэгслээр хангана.</u>
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	-	Иргэдийн амь нас, аюулгүй байдлыг хангахад эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
7. Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	

	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
8. Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Үгүй	
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Тийм	Үгүй	

(хүснэгт 4)

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр	Холбогдох асуулт	Хариулт		Тайлбар
1. Агаар	1.1.Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	-	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
2. Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1.Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	-	Үгүй	Төслийн хүрээнд нийлүүлэгдэх автомашин стандартын дагуу заагдсан хэмжээний түлш зарцуулна.
	2.2.Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	2.3.Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	2.4.Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Тийм	-	Төслийн хүрээнд нийлүүлэгдэх автомашин стандартын дагуу агаарт ялгаруулах хорт бодисын ялгарал хамгийн бага түвшинд байна
3. Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1.Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	-	Үгүй	
	3.2.Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
	3.3.Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
	3.4.Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	

4. Усны нөөц	4.1.Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
	4.2.Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	4.3.Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	-	Үгүй	
5. Хөрсний бохирдол	5.1.Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	-	Үгүй	
	5.2.Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	-	Үгүй	
6. Газрын ашиглалт	6.1.Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	-	Үгүй	
	6.2.Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	-	Үгүй	
	6.3.Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	-	Үгүй	
7. Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1.Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхыг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	-	Үгүй	
	7.2.Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	-	Үгүй	

6.5. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх талаар

Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Олон улсын гэрээний тухай хуулийн холбогдох заалтуудтай нийцэж байгаа бөгөөд Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалын Гуравдугаар бүлгийн 4.5-д заасны дагуу нэг зүйлтэй тул олон улсын эрх зүйн холбогдох зохицуулалт, бусад улсын адил төстэй хууль тогтоомжийн харьцуулсан судалгааг хийх шаардлагагүй гэж үзсэн.

ДОЛОО. ДҮГНЭЛТ, ЗӨВЛӨМЖ

7.1. Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл

Төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. Монгол Улсын засгийн газраас баримталж буй бодлогын хүрээнд аймаг, бүсийн түвшинд эрүүл мэндийн үйлчилгээний чадавхыг бэхжүүлснээр улсын нийгэм, эдийн засгийн хөгжилд томоохон хувь нэмэр оруулах

юм. Түргэн тусламжийн үйлчилгээ, эрчимт эмчилгээ, зүрх судасны өвчин, осол гэмтлийн тусламжийг сайжруулах нь урьдчилан сэргийлэх боломжтой нас баралтын түвшнийг бууруулна.

2. Аймгийн нэгдсэн эмнэлгүүд дээр шаардлагатай лаборатори, оношилгооны тоног төхөөрөмжөөр бүрэн тоноглогдсон, замын нөхцөлд тохирсон явуулын эмнэлгүүдийг байгуулах нь алслагдсан хөдөө орон нутаг, нүүдэлчин малчдад эрүүл мэндийн тусламжийг ойртуулах чухал шийдэл болно. Энэ нь өвчний эрт илрүүлэлт, урьдчилан сэргийлэлт, оношилгоо, эмчилгээний хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ.
3. Орон нутгийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэгчдийг сургах, чадавхыг нь сайжруулах нь тэднийг ажлын байрандаа тогтвортой байлгахад дэмжлэг болно. Аймгийн эрүүл мэндийн үйлчилгээг сайжруулснаар лавлагаа тусламжийн тогтолцоог боловсронгуй болгож, иргэдийн зам, байрны хувийн зардлыг бууруулан өрхийн санхүүд үзүүлэх дарамтыг багасгана. Үүний зэрэгцээ аймгийн эмнэлгүүдийн санхүүгийн урсгал нэмэгдэж, эмч, сувилагчдын цалин нэмэгдүүлэх, шинэчлэгдсэн барилга, дэд бүтэц, тоног төхөөрөмжийг тогтвортой ашиглах боломж бүрдэнэ.

Иймээс “Алсын хараа-2050” болон бусад урт дунд хугацааны бодлогын баримт бичгийн хэрэгжилт, Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 1.4.2.5-д “Орчин үеийн эрүүл мэндийн оношилгоо, эмчилгээний төвийг бий болгох, эм, эмнэлгийн хэрэгслийг тогтвортой хүргэх зорилгоор нөөцийн агуулах байгуулна” гэж, 2.3.2.2-т “Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээ, эмнэлгийн яаралтай тусламж үзүүлэх тогтолцоог бэхжүүлж, хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ” гэж, 2.3.4-т “Эрүүл мэндийн салбарын хүний нөөц” гэж; Монгол Улсын хөгжлийн 2026 оны төлөвлөгөөний 2.1.1.5-д “Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд дэвшилтэт технологи нэвтрүүлэн тусламж, үйлчилгээний нэр төрлийг нэмэгдүүлэх” гэж тус тус заасныг хангахад уг төслийг хэрэгжүүлэхийг зөвлөж байна.

7.2. Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт

Төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. 2030 он хүртэл хүүхдийн тоо 14.4 хувь буюу 88 мянга орчмоор нэмэгдэх тооцоололтой байгаа нь төрийн өмчийн нийт сургуулийн гуравны хоёр нь хоёр болон түүнээс дээш ээлжээр хичээллэх өндөр эрсдэлтэй байгааг харуулж буй тул уг эрсдэлийг бууруулах бодлогын шийдлийг яаралтай хэрэгжүүлэх шаардлагатай.

2. Нэмэгдсэн боловсролын хүртээмжийн хэрэгцээг хангахын тулд 2026 оноос эхлэн нийт 108 сургууль, 95 цэцэрлэг шинээр барих шаардлагатай бөгөөд энэ хүрээнд хөрөнгө оруулалтыг үе шаттайгаар оновчтой төлөвлөх.
3. Төслийн хүрээнд 41 сургууль, цэцэрлэгийг шинээр барьж, өргөтгөснөөр сургалтын ачааллыг бууруулж, 18,880 сурагч, 1,100 хүүхдэд нэмэлт сургалтын орчин бүрдүүлэх тул уг хүчин чадлын нэмэгдлийг бодлогын түвшинд баталгаажуулж, хэрэгжилтийг үе шаттайгаар оновчтой зохион байгуулах шаардлагатай
4. БНБД, MNS болон бусад холбогдох барилгын норм, дүрмийн мөрдөлтийг сайжруулж, зураг төсөл болон гүйцэтгэлийн баримт бичгийн чанар, бүрдлийг бүрэн хангах нь шаардлагатай.
5. Өргөтгөлийн болон үндсэн барилгын зураг төсөл, барилгын ажил, ашиглалтын бүх шатанд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд ээлтэй орчны шаардлага, мөн нас, хүйсийн онцлогт нийцсэн зохион байгуулалтын шийдлийн хэрэгжилтийг тогтмол хянаж, хяналтын хуудас, шалгуур үзүүлэлтээр баталгаажуулж ажиллах.
6. Аюулгүй байдлын инженерийн шийдлийг бэхжүүлэх зорилгоор газар хөдлөлтийн тэсвэртэй байдал, галын аюулгүй байдал, дотоод агаарын чанар, эрчим хүчний үр ашгийн үзүүлэлтүүдийг тогтмол үнэлж, өргөтгөл болон үндсэн барилга хоорондын аюулгүй ажиллагааны уялдааг сайтар хангах.
7. Барилгын төлөвлөлтөд хүүхдэд чанартай, тэгш хүртээмжтэй боловсролын үйлчилгээ үзүүлэхэд чиглэсэн зохион байгуулалтын тохируулгыг тусгаж, зураг төсөл боловсруулах шатнаас эхлэн барилгын норм, стандартыг чанд мөрдөж ажиллах.
8. Барилгын ажлын явцад хөдөлмөрийн аюулгүй байдлын норм, стандартыг тасралтгүй мөрдүүлж, ажилчдын аюулгүй ажиллагааг хангах хяналт-шинжилгээг тогтмол хэрэгжүүлэх.
9. Хүртээмжийн стандарт, аюулгүй байдлын зохицуулалт, нийгмийн хамгааллын бодлогын хэрэгжилттэй уялдуулан сургуулийн удирдлага, багш, ажилтнуудад зориулсан сургалт, зааварчилгаа, чадавх бэхжүүлэх үйл ажиллагааг тогтмол зохион байгуулах.

7.3. Монгол Улсын ажиллах хүчний үр чадварыг хөгжүүлэх төсөл

Төслийн үр нөлөөний үнэлгээг зохих журмын дагуу хийж гүйцэтгэн дараах зөвлөмжийг хүргүүлж байна. Үүнд:

1. Монгол Улсын нийт ажиллах хүч 2024 онд 1.38 сая байсан бол 2035 онд 1.86 саяд хүрч өсөхөөр тооцоолсон нь нийт 478,000 ажиллах хүчний нэмэлт хэрэгцээ шаардлагатай байна. Хэрэв тэргүүлэх салбаруудад чиглэсэн мэргэшсэн мэргэжлийн боловсрол, сургалтад дорвитой хөрөнгө

- оруулалт хийгдэхгүй бол Монгол Улсад төгсөгчдийн нийлүүлэлт болон ажил олгогчдын эрэлтийн зөрүү нэмэгдэж, ажилгүйдэл, мөн чадварлаг ажиллах хүчний гадагш чиглэсэн урсгал улам нэмэгдэх эрсдэлтэй. Одоогийн МБТБ сургалтын хөтөлбөр нь эрэлт багатай мэргэжлүүдэд төвлөрсөн хэвээр төдийгүй шинээр бий болж буй мөн тэргүүлэх салбарын хэрэгцээ шаардлагад нийцэхгүй байгаа нь дотоодын чадварлаг ажиллах хүчнээр хангахад хангалтгүй байна. Мөн орон нутагт амьдарч буй залуус орчин үеийн шаардлагад нийцсэн сургалтад хамрагдах боломж хязгаарлагдмал, эмэгтэйчүүд техникийн болон шинжлэх ухааны мэргэжлүүдэд төлөөлөл багатай хэвээр байна.
2. Иймд зах зээлийн эрэлтэд нийцсэн, ирээдүйд шаардлагатай ур чадварыг бий болгож, салбарын хэрэгцээнд нийцүүлэн бүтээмжийг дээшлүүлэх чадвартай залуу ажиллах хүчийг бэлтгэхийн тулд МБТБ-ын шинэчлэл зайлшгүй шаардлагатай. Орчин үеийн МБТБ-д хийх хөрөнгө оруулалт нь Монголын залуу ажиллах хүчний нөөцийг бүтээмжтэй, тогтвортой эдийн засгийн өсөлт болгон хувиргах хамгийн зохистой арга зам бөгөөд ялангуяа хөдөөгийн залуучууд, эмэгтэйчүүдэд чанартай ажлын байрны хүртээмжийг нэмэгдүүлнэ. Тиймээс Монгол Улсын МБТБ-ын тогтолцоо нь насан туршийн, уян хатан, ажлын байрны сургалт, дахин сургалтад хамрагдах боломжийг олгож, ур чадварын хөгжлийг хөдөлмөрийн зах зээлийн эрэлттэй уялдуулах ёстой.
3. “Алсын хараа-2050”-ийн 2021-2030 оны хэрэгжилтийн төлөвлөгөөнд, 2.1.10-т политехникийн коллеж, мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүд төгсөгчдийнхөө мэргэжил дээшлүүлэх асуудлыг хариуцдаг тогтолцоог бий болгох. 2.1.12-т Бүх шатны сургалтын байгууллагын барилга байгууламж, дэд бүтцийг сайжруулах, 2.1.29-т мэргэжлийн сургалт, үйлдвэрлэлийн төвүүдийн хөтөлбөрүүдийн ангиллыг элсэлтийн бодлого, ажиллах хүчний тооцоотой уялдуулж шинэчлэх, 2.1.30-т Мэргэжлийн, техникийн болон дээд боловсролын сургалтын байгууллагуудыг олон улсын шаардлагад нийцүүлэн хөгжүүлж, төгсөгчдийн ажил эрхлэлтийн болон ажил олгогчийн сэтгэл ханамжийн судалгаанд үндэслэн хамтын ажиллагааг бэхжүүлж, хичээлийн 20-оос доошгүй багц цагийг дадлагын хөтөлбөрт шилжүүлэн, сургалтын хөтөлбөрийг сайжруулах бөгөөд орон нутаг дахь бүс нутгийн онцлог, эдийн засгийн тэргүүлэх чиглэлтэй уялдсан байх, 2.1.32 хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг хөдөлмөрийн зах зээлд өрсөлдөхүйц хэмжээнд бэлтгэхэд шаардлагатай хүртээмжтэй, тохирох хэрэглэгдэхүүн, багш, мэргэжилтэн бүхий сургалтын орчин, нөхцөлийг бүрдүүлнэ гэж заасан байдаг.

7.4. Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл

“Монгол Улсын гамшигийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл”-ийг хэрэгжүүлэх Монгол Улсын Засгийн газар, Азийн хөгжлийн банк хоорондын санхүүгийн хэлэлцээрийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар нийгэм, эдийн засагт дараах эерэг нөлөө үзүүлэх ач холбогдолтой байна. Үүнд:

Гамшиг, ослын голомтод дуудлагаар шуурхай хүрч ажиллаж, нэрвэгдсэн иргэдийг эмнэлгийн байгууллагад цаг алдалгүй хүргэж, амь насыг авран хамгаална.

Дэвшилтэт шинэ техник, тоног төхөөрөмжийг өдөр тутмын үйл ажиллагаанд нэвтрүүлснээр засвар үйлчилгээ бага шаардах тул урсгал зардлын хэмнэлтийг хийнэ.

Гамшиг, ослоос шалтгаалан инженерийн дэд бүтцийн байгууламжуудын хэвийн ажиллагаа алдагдсан нөхцөлд яаралтай сэргээн босгох үйл ажиллагааг шуурхай хэрэгжүүлэх чадавх дээшилснээр гамшгийн үеийн эдийн засгийн алдагдлыг бууруулах, сэргээн босгох үйл ажиллагааг цаг алдалгүй зохион байгуулах, гамшгийн улмаас үүсэх зардлыг бууруулна.

Гал түймрээс ойн болон бэлчээрийн санг хамгаалж, цөлжилтийг бууруулахад хувь нэмэр оруулснаар Тэрбум мод үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх, экологийн тэнцвэртэй байдлын хангахад шууд бусаар үнэтэй хувь нэмэр оруулна.

Иргэдийн аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлж, эд хөрөнгө, хүрээлэн буй орчин, мал амьтанд учирч болох хохирлыг бууруулах төдийгүй улсын хэмжээнд гамшгаас хамгаалах чадавхыг бэхжүүлж Монгол Улсын үндэсний аюулгүй байдал, тогтвортой хөгжлийг хангахад дэмжлэг үзүүлнэ.

МОНГОЛ УЛС БОЛОН АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК ХООРОНДЫН
“САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР”-ИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ТАЙЛАН

УЛААНБААТАР ХОТ
2025 ОН

АГУУЛГА

НЭГ ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ. 3

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ
СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ 3

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГЭЭ ТОГТООСОН БАЙДАЛ
4

ДӨРӨВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ 5

ТАВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ 10

НЭГ ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ.

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банкны 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг батлах тухай хуулийн төсөл нь Олон улсын гэрээний тухай хуулийн 8 дугаар зүйлийн 8.1.2 дахь заалтад “гадаад улс, олон улсын байгууллага, гадаад улсын болон олон улсын банк, санхүүгийн байгууллагаас авах зээлийн ерөнхий нөхцөлийн талаархи олон улсын гэрээ”-г заавал Монгол Улсын Их Хурал соёрхон батлахаар заасны дагуу хуулийн төслийг боловсруулсан.

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх судалгааг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д заасны дагуу дараах үе шаттайгаар боловсруулсан.

1. Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох,
2. Хуулийн төслөөс үр нөлөө тооцох хэсгээ тогтоох,
3. Шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох,
4. Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР. ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээр үр нөлөөг үнэлсэн болно. Үүнд:

1. Зорилтод хүрэх байдал
2. Практикт хэрэгжих боломж
3. Ойлгомжтой байдал
4. Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал
5. Зардал
6. Харилцан уялдаа зэрэг болно.

/Хүснэгт 1/

“Зорилтод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:	Хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн эсэх (бүрэн илэрхийлж чадсан эсэх), хуулийн төсөлд туссан зохицуулалт болон арга хэмжээнүүд нь хуулийн төслийн зорилго, зорилтод хүрэх боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэлсэн болно. Энэхүү үнэлгээг хийхийн тулд хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилтод хүрэхэд чиглэгдсэн мөн түүний тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан.
--	---

“Практикт боломж” хэрэгжих шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг дагаж мөрдөх буюу хэрэгжүүлэх боломжтой эсэхийг тооцож үзсэн.
“Ойлгомжтой байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:	Хуулийн төсөл нь түүнийг хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдийн хувьд ойлгомжтой, логик дараалалтай томъёологдсон эсэхийг шалгах үүднээс хамаарал бүхий этгээдүүдээс санал авах, хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг хянах байдлаар үнэлгээг хийхээр сонгосон.
“Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:	Хуулийн төсөлд тодорхой этгээдэд үүрэг хүлээлгэсэн, хуулийн этгээдэд ачаалал, хүндрэл үүсгэх, эсхүл төрийн байгууллагад шинэ бүтэц бий болгох, чиг үүрэг нэмэх зэрэг зохицуулалт тусгагдаагүй боловч хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээд, төрийн байгууллагаас санал авах, зэргээр хуулийн төслийн зохицуулалтыг хүлээн зөвшөөрч байгаа эсэхийг судлахаар тус аргачлалыг сонгосон болно.
“Зардал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:	Хуулийн төсөл батлагдсанаар хэрэгжих төслийн хүрээнд нэмэлт зардал үүсэх эсэх, төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлыг тооцохоор энэхүү шалгуур үзүүлэлтийг сонгов.
“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд:	Хуулийн төслийг Олон улсын гэрээний тухай хууль, Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Монгол Улсын хөгжлийн бодлогын баримт бичгүүдтэй нийцсэн эсэхийг аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээ хийхээр тооцсон.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ТӨСЛӨӨС ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛЭХ ХЭСГЭЭ ТОГТООСОН БАЙДАЛ

Зорилтод хүрэх байдал гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон хууль зүйн болон практик үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилт, холбогдох зохицуулалтууд нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилт, түүнийг хангахад чиглэгдсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийнэ.

Зардал гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог аргачлалын дагуу тусгайлан гаргах тул энэхүү үр нөлөөний үнэлгээнд оруулаагүй болно.

Хуулийн төсөл нь нэг зүйлтэй учир үр нөлөөг үнэлэх хэсгийг тогтоохдоо сонгосон 5 шалгуур үзүүлэлт тус бүрээр үр нөлөөг тогтоох судалгаа хийсэн.

ДӨРӨВ. ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Өмнөх үе шатуудад хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх шалгуур үзүүлэлтийг сонгож, үр нөлөөг үнэлэх хэсгээ тогтоосон тул тэдгээрт тохирох шалгах хэрэгслийг доорх байдлаар үзүүлэв.

/Хүснэгт 2/

д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Тохирох шалгах хэрэгсэл
1	Зорилтод хүрэх байдал	1 дүгээр зүйл. Монгол Улс, Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг Монгол Улсын Засгийн газрын өргөн мэдүүлснээр соёрхон баталсугай.	Зорилтод дүн шинжилгээ хийх: Хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн төслийн үзэл баримтлалд туссан “Аймгуудын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг сайжруулах, эрчимжүүлэх төсөл”, “Эдийн засгийн хүндрэлийн үед боловсролын чанар хүртээмжийг сайжруулах төсөл - 2 дахь нэмэлт санхүүжилт”, “Монгол Улсын ажиллах хүчний ур чадварыг хөгжүүлэх төсөл” болон “Монгол Улсын гамшгийг сөрөн тэсвэрлэх чадавхыг бэхжүүлэх төсөл” хэрэгжүүлэх нөхцөл бүрдэнэ.
2	Практикт хэрэгжих боломж		Практикт турших: Хуулийн төсөл нь Азийн хөгжлийн банктай байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл бөгөөд Монгол Улс нь Азийн хөгжлийн банктай 2017 оноос эхлэн “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-үүдийг Улсын Их Хурлаар соёрхон баталж тус “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-үүдийн

		хүрээнд зээлийн эх үүсвэрээр амжилттай төсөл, хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлж байна.
3	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төсөл нь хэрэгжүүлэх, хэрэглэх этгээдүүдэд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг шалгах зорилгоор хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, мөн хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад нийцүүлэн боловсруулсан эсэхийг шалгахдаа Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн дээрх заалтад заасан шаардлагыг хангасан эсэхэд хариулт өгөх замаар шалгасан. /Хүснэгт 3/
4	Хүлээн зөвшөөрөгдөх байдал	Хуулийн төсөл нь Азийн хөгжлийн банктай байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл бөгөөд Монгол Улс нь Азийн хөгжлийн банктай 2017 оноос эхлэн “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-үүдийг Улсын Их Хурлаар соёрхон баталж тус “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-үүдийн хүрээнд зээлийн эх үүсвэрээр амжилттай төсөл, хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлж байгаа бөгөөд хуулийн төслийг хэрэгжүүлэгч байгууллагууд болох Азийн хөгжлийн банкны зүгээс хуулийн төсөл батлагдсанаар

			“Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг хүчин төгөлдөр гэж авч үзнэ.
5	Зардал	Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлалын дагуу тусад нь тооцно.	Хуулийн төсөл батлагдсанаар гарах зардлын тооцооллыг аргачлалын дагуу тусдаа гүйцэтгэсэн болно.
6	Харилцан уялдаа	Хуулийн төсөл бүхэлдээ	Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх ажлын тайланд дурдсан. /Хүснэгт 4/

2. Ойлгомжтой байдлыг шалгах

Хуулийн төслийн зохицуулалт нь найруулга, хэлзүйн болон агуулгын хувьд ойлгомжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагын хүрээнд дор дурдсанаар нарийвчлан үнэлж байна:

/Хүснэгт 3/

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан Хуулийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага	
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн зохицуулалт	Хуулийн төслийн зохицуулалтад үнэлгээ хийсэн байдал
29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлоготой уялдсан байх	Шаардлага хангасан.
29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх	Шаардлага хангасан.
29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх	Шаардлага хангасан.
29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх	Шаардлага хангасан.
29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх	Шаардлага хангасан.

29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх	Шаардлага хангасан.
29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх	Шаардлага хангасан.
29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох зарчим, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журмыг тусгасан байх.	Шаардлага хангасан.
29.2.Хуулийн төсөлд шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлага, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, хэсэг, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, зарим үг, өгүүлбэр, тоо, тэмдэгт хасах талаар тусгана.	Шаардлага хангасан.
29.3.Шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулна.	Шаардлага хангасан.
29.4.Энэ хуулийн 14.5-д зааснаас бусад хуулийн төслийг дагалдуулан анхдагч болон шинэчилсэн найруулгын төслийг өргөн мэдүүлэхийг хориглоно.	Шаардлага хангасан.
Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлага	
30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх	Шаардлага хангасан.
30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх	Шаардлага хангасан.
30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих	Шаардлага хангасан.
30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх	Шаардлага хангасан.
30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх	Шаардлага хангасан.

3. Хуулийн төслийн харилцан уялдаа холбоог шалгах

Дараах асуултад хариулах замаар хуулийн төслийн уялдаа холбоог тогтоож байна:

/Хүснэгт 4/

Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх	Тийм
Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх	Тийм
Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцэж байгаа эсэх	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томьёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томьёотой нийцсэн.
Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх	Хуулийн төсөл нэг зүйлтэй.
Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх	Үгүй
Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх	Тийм
Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг бүрэн тусгасан.
Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх	Үгүй
Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх	Үгүй
Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх	Үгүй
Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх	Тийм
Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх	Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулаагүй.
Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендерийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх	Тус хуулийн төслөөр зохицуулагдах харилцаанд хамааралгүй байна.

Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	Үгүй
Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх	Үгүй
Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх	Тус хуулийн төслөөр зохицуулагдах харилцаанд хамааралгүй байна.

ТАВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЭХ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэхэд ашигласан дараах баримт бичиг, мэдээлэл, судалгааг цуглуулан үр нөлөөг тооцох ажиллагааны тайланд баримтжуулан хавсаргав. Үүнд:

1. Хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судлах үнэлгээний тайлан,
2. Хуулийн төслийн үзэл баримтлал, түүнд нийцүүлэн боловсруулсан хуулийн төслийн хувилбар,
3. Хуулийн төсөлтэй холбоотой төрийн байгууллагуудын санал.

Дүгнэлт

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Хуулийн төслийн үр нөлөө тооцох аргачлал”-д заасны дагуу тооцож, сонгон авсан шалгуур үзүүлэлт тус бүрийн дагуу хийсэн үнэлэлтийг нэгтэн дараах дүгнэлтэд гаргав. Үүнд:

- Энэхүү үнэлгээг сонгосон шалгуур үзүүлэлтүүдээр үнэлэхэд хуулийн төсөл нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалаар тодорхойлсон зорилгыг хангасан, хуулийн төслийг боловсруулах болсон хэрэгцээ шаардлага, үндэслэлүүдтэй нийцэж, практикт хэрэгжих бүрэн боломжтой, хуулийн төслийн томьёолол нь ойлгомжтой, хоёрдмол утга санаагүй, тодорхой, Монгол Улсын Үндсэн хууль, Олон улсын гэрээний тухай хууль болон бусад хууль тогтоомж болон хуулийн зүйл, заалттай давхардаагүй, зөрчилдөөгүй байна.
- Хуулийн төслийн ойлгомжтой байдлыг судлахдаа хуулийн төсөлд холбогдох байгууллагуудаас ирүүлсэн саналуудад дүн шинжилгээ хийхэд хуулийн төслийг ойлгомжтой болгох чиглэлээр санал ирүүлээгүй байна.
- Хуулийн төсөл нь Хууль тогтоомжийн тухай хууль, Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан байна.
- Харилцан уялдаа шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар шалгаж, уялдаа холбоог хангасан гэж үзсэн.

**МОНГОЛ УЛС БОЛОН АЗИЙН ХӨГЖЛИЙН БАНК ХООРОНДЫН
“САНХҮҮЖИЛТИЙН ЕРӨНХИЙ ХӨТӨЛБӨР”-ИЙГ СОЁРХОН БАТЛАХ ТУХАЙ
ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙГ ХЭРЭГЖҮҮЛЭХТЭЙ ХОЛБООТОЙ ГАРАХ ЗАРДЛЫН
ТООЦОО**

УЛААНБААТАР ХОТ

2025 ОН

НЭГ ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ.

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно.” гэж заасны дагуу Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр соёрхон батлах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар уг хуулийн үйлчлэх хүрээнд хамаарах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал” /цаашид “аргачлал” гэх/-ын дагуу тооцлоо.

Тусгагдсан зохицуулалттай уялдан зардал үүсгэх болон үүсгэж болзошгүй зүйл, заалтыг Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоог хийх аргачлал”-ын дагуу судлалаа.

ХОЁР. УЛСЫН ТӨСӨВТ ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон баталснаар Улсын төсвөөс аливаа зардал гарахгүй бөгөөд “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон баталснаар Монгол Улс нь Азийн хөгжлийн банкнаас зээл авах үүрэг хүлээхгүй болно.

Харин тус “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүдийн тусгайлсан Зээлийн хэлэлцээрийг байгуулж, Зээлийн хэлэлцээрийн хүрээнд ашиглалт гарсан тохиолдолд тус ашиглалт нь Засгийн газрын авч ашиглах гадаад төслийн зээлийн хэмжээнд багтах бөгөөд Зээлдэгч болох Монгол Улсын Засгийн газрын зүгээс өрийн үйлчилгээнд Зээлийн хэлэлцээрт заасны дагуу төлбөр, шимтгэл төлөхөөр байгаа тул өрийн үйлчилгээнд төлөх төлбөрийг дараах нөхцөлийн дагуу тооцооллоо.

Азийн хөгжлийн банкнаас энгийн болон хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийн эх үүсвэр санал болгож байгаа болно. Зээлийн эх үүсвэрийн нөхцөл дараах байдалтай байна. Үүнд:

Хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй зээлийн хэмжээ: 243.8 сая ам.доллар	Энгийн нөхцөлтэй зээлийн хэмжээ: 231.2 сая ам.доллар
Зээлийн хүү: 2% тогтмол хүүтэй	Зээлийн хүү: SOFR+0.6% хувьсах хүүтэй

Хөрөнгө нөөц баталгаажуулсны төлбөр: 0% Хугацаа: 25 жил Үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа: 5 жил	Хөрөнгө нөөц баталгаажуулсны төлбөр: 0.15% Хугацаа: 25 жил Үндсэн төлбөрөөс чөлөөлөгдөх хугацаа: 5 жил
---	--

Энгийн нөхцөлтэй эх үүсвэрийн зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарь

Жил	Хагас жил	Зээлийн үлдэгдэл	Ашиглалт	Үндсэн төлбөр	Хүүгийн төлбөр	Хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны төлбөр
2026	1	-	12,288,513.00	-	-	164,183.62
	2	12,288,513.00	12,288,513.00	-	288,104.19	154,967.23
2027	3	24,577,026.00	24,528,513.50	-	576,208.37	136,570.85
	4	49,105,539.50	24,528,513.50	-	1,151,279.37	118,174.46
2028	5	73,634,053.00	39,248,514.00	-	1,726,350.37	88,738.07
	6	112,882,567.00	39,248,514.00	-	2,646,531.78	59,301.69
2029	7	152,131,081.00	25,713,514.50	-	3,566,713.19	40,016.55
	8	177,844,595.50	25,713,514.50	-	4,169,566.54	20,731.42
2030	9	203,558,110.00	13,826,015.00	-	4,772,419.89	10,361.91
	10	217,384,125.00	13,815,875.00	-	5,096,570.81	-
2031	11	231,200,000.00	-	5,780,000.00	5,420,484.00	-
	12	225,420,000.00	-	5,780,000.00	5,284,971.90	-
2032	13	219,640,000.00	-	5,780,000.00	5,149,459.80	-
	14	213,860,000.00	-	5,780,000.00	5,013,947.70	-
2033	15	208,080,000.00	-	5,780,000.00	4,878,435.60	-
	16	202,300,000.00	-	5,780,000.00	4,742,923.50	-
2034	17	196,520,000.00	-	5,780,000.00	4,607,411.40	-
	18	190,740,000.00	-	5,780,000.00	4,471,899.30	-
2035	19	184,960,000.00	-	5,780,000.00	4,336,387.20	-
	20	179,180,000.00	-	5,780,000.00	4,200,875.10	-
2036	21	173,400,000.00	-	5,780,000.00	4,065,363.00	-
	22	167,620,000.00	-	5,780,000.00	3,929,850.90	-
2037	23	161,840,000.00	-	5,780,000.00	3,794,338.80	-

	24	156,060,000.00	-	5,780,000.00	3,658,826.70	-
2038	25	150,280,000.00	-	5,780,000.00	3,523,314.60	-
	26	144,500,000.00	-	5,780,000.00	3,387,802.50	-
2039	27	138,720,000.00	-	5,780,000.00	3,252,290.40	-
	28	132,940,000.00	-	5,780,000.00	3,116,778.30	-
2040	29	127,160,000.00	-	5,780,000.00	2,981,266.20	-
	30	121,380,000.00	-	5,780,000.00	2,845,754.10	-
2041	31	115,600,000.00	-	5,780,000.00	2,710,242.00	-
	32	109,820,000.00	-	5,780,000.00	2,574,729.90	-
2042	33	104,040,000.00	-	5,780,000.00	2,439,217.80	-
	34	98,260,000.00	-	5,780,000.00	2,303,705.70	-
2043	35	92,480,000.00	-	5,780,000.00	2,168,193.60	-
	36	86,700,000.00	-	5,780,000.00	2,032,681.50	-
2044	37	80,920,000.00	-	5,780,000.00	1,897,169.40	-
	38	75,140,000.00	-	5,780,000.00	1,761,657.30	-
2045	39	69,360,000.00	-	5,780,000.00	1,626,145.20	-
	40	63,580,000.00	-	5,780,000.00	1,490,633.10	-
2046	41	57,800,000.00	-	5,780,000.00	1,355,121.00	-
	42	52,020,000.00	-	5,780,000.00	1,219,608.90	-
2047	43	46,240,000.00	-	5,780,000.00	1,084,096.80	-
	44	40,460,000.00	-	5,780,000.00	948,584.70	-
2048	45	34,680,000.00	-	5,780,000.00	813,072.60	-
	46	28,900,000.00	-	5,780,000.00	677,560.50	-
2049	47	23,120,000.00	-	5,780,000.00	542,048.40	-
	48	17,340,000.00	-	5,780,000.00	406,536.30	-
2050	49	11,560,000.00	-	5,780,000.00	271,024.20	-
	50	5,780,000.00	-	5,780,000.00	135,512.10	-
НИЙТ			231,200,000.00	231,200,000.00	135,113,666.53	793,045.79

Хөнгөлөлттэй нөхцөлтэй эх үүсвэрийн зээлийн эргэн төлөлтийн хуваарь

Жил	Хагас жил	Зээлийн үлдэгдэл	Ашиглалт	Үндсэн төлбөр	Хүүгийн төлбөр
-----	-----------	------------------	----------	---------------	----------------

2026	1	-	12,963,513.00	-	-
	2	12,963,513.00	12,963,513.00	-	129,635.13
2027	3	25,927,026.00	25,973,513.50	-	259,270.26
	4	51,900,539.50	25,973,513.50	-	519,005.40
2028	5	77,874,053.00	41,378,514.00	-	778,740.53
	6	119,252,567.00	41,378,514.00	-	1,192,525.67
2029	7	160,631,081.00	27,038,514.50	-	1,606,310.81
	8	187,669,595.50	27,038,514.50	-	1,876,695.96
2030	9	214,708,110.00	14,551,015.00	-	2,147,081.10
	10	229,259,125.00	14,540,875.00	-	2,292,591.25
2031	11	243,800,000.00	-	6,095,000.00	2,438,000.00
	12	237,705,000.00	-	6,095,000.00	2,377,050.00
2032	13	231,610,000.00	-	6,095,000.00	2,316,100.00
	14	225,515,000.00	-	6,095,000.00	2,255,150.00
2033	15	219,420,000.00	-	6,095,000.00	2,194,200.00
	16	213,325,000.00	-	6,095,000.00	2,133,250.00
2034	17	207,230,000.00	-	6,095,000.00	2,072,300.00
	18	201,135,000.00	-	6,095,000.00	2,011,350.00
2035	19	195,040,000.00	-	6,095,000.00	1,950,400.00
	20	188,945,000.00	-	6,095,000.00	1,889,450.00
2036	21	182,850,000.00	-	6,095,000.00	1,828,500.00
	22	176,755,000.00	-	6,095,000.00	1,767,550.00
2037	23	170,660,000.00	-	6,095,000.00	1,706,600.00
	24	164,565,000.00	-	6,095,000.00	1,645,650.00
2038	25	158,470,000.00	-	6,095,000.00	1,584,700.00
	26	152,375,000.00	-	6,095,000.00	1,523,750.00
2039	27	146,280,000.00	-	6,095,000.00	1,462,800.00
	28	140,185,000.00	-	6,095,000.00	1,401,850.00
2040	29	134,090,000.00	-	6,095,000.00	1,340,900.00
	30	127,995,000.00	-	6,095,000.00	1,279,950.00

2041	31	121,900,000.00	-	6,095,000.00	1,219,000.00
	32	115,805,000.00	-	6,095,000.00	1,158,050.00
2042	33	109,710,000.00	-	6,095,000.00	1,097,100.00
	34	103,615,000.00	-	6,095,000.00	1,036,150.00
2043	35	97,520,000.00	-	6,095,000.00	975,200.00
	36	91,425,000.00	-	6,095,000.00	914,250.00
2044	37	85,330,000.00	-	6,095,000.00	853,300.00
	38	79,235,000.00	-	6,095,000.00	792,350.00
2045	39	73,140,000.00	-	6,095,000.00	731,400.00
	40	67,045,000.00	-	6,095,000.00	670,450.00
2046	41	60,950,000.00	-	6,095,000.00	609,500.00
	42	54,855,000.00	-	6,095,000.00	548,550.00
2047	43	48,760,000.00	-	6,095,000.00	487,600.00
	44	42,665,000.00	-	6,095,000.00	426,650.00
2048	45	36,570,000.00	-	6,095,000.00	365,700.00
	46	30,475,000.00	-	6,095,000.00	304,750.00
2049	47	24,380,000.00	-	6,095,000.00	243,800.00
	48	18,285,000.00	-	6,095,000.00	182,850.00
2050	49	12,190,000.00	-	6,095,000.00	121,900.00
	50	6,095,000.00	-	6,095,000.00	60,950.00
НИЙТ			243,800,000.00	243,800,000.00	60,780,856.10

- АХБ-аас авах 475.0 сая ам.долларыг 4 төслийн хүрээнд 2-5 жилийн хугацаанд ашиглах бөгөөд үүнээс **243.8 сая ам.долларын эх үүсвэрт хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны төлбөр төлөхгүй** харин 231.2 сая ам.долларын зээлийн хөрөнгөд ашиглагдаагүй зээлийн үлдэгдэлд хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны төлбөр болох 0.15 хувийн төлбөр төлнө. Хөрөнгө нөөцлөн баталгаажуулсны төлбөрт нийт **793,045.79 ам.доллар** буюу ойролцоогоор 2.8 тэрбум төгрөг төлөгдөх тооцоололтой байна.
- Зээлийн хүүгийн төлбөрийг ашигласан зээлийн дүнгээс тооцож төлөх бөгөөд 475.0 сая ам.долларын эх үүсвэрээс **243.8 сая ам.долларын эх үүсвэрт 2 хувийн хүү** төлөх бөгөөд 231.2 сая ам.долларын эх үүсвэрт SOFR+0.6 хувийн хүү төлнө. Үүнээс 2026-2050 он хүртэл нийт зээлийн хүүд 195.9 сая ам.доллар

(694.5 тэрбум төгрөг) төлөхөөр байна. Зээлийн хөрөнгийг 2030 онд бүрэн ашиглахаар тооцож байгаа тул 2031 онд хүүгийн төлбөрт хамгийн өндөр дүн буюу 15.5 сая ам.доллар, үндсэн төлбөрийн эргэн төлөлтөөс хамаарч хүүгийн төлбөр тогтмол буурах тул 2050 онд хүүгийн төлбөрт хамгийн бага дүн буюу 589.4 мянган ам.доллар тус тус төлөхөөр байна.

- Ашиглалтын төсөөлөл өөрчлөгдсөн тохиолдолд дээрх тооцоолол өөрчлөгдөнө.
- Энгийн нөхцөлтэй зээлийн хүү нь SOFR + 0.6 хувь буюу хувьсах хүүтэй байна. Дээрх тооцоололд 2025 оны 12 дугаар сарын 11-ний байдлаар Азийн хөгжлийн банкнаас зарласан хүүгийн тооцооллын дагуу эргэн төлөлтийн хуваарийг тооцсон болно.¹ SOFR хүүгийн түвшин өөрчлөгдсөн тохиолдолд дээрх хүүгийн төлбөрийн дүнгүүд мөн өөрчлөгдөнө.

ГУРАВ. ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДЭД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөлд хуулийн этгээдэд шууд үүрэг бий болгосон заалт агуулаагүй тул аргачлалд заасны дагуу цаашид зардал үүсгэх эсэхийг тооцоолох шаардлагагүй гэж үзлээ.

ДӨРӨВ. ИРГЭНД ҮҮСЭН ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хоорондын Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон батлах тухай хуулийн төсөлд иргэнд шууд үүрэг бий болгосон заалт агуулаагүй тул аргачлалд заасны дагуу цаашид зардал үүсгэх эсэхийг тооцоолох шаардлагагүй гэж үзлээ.

ТАВ. ТӨРИЙН БАЙГУУЛЛАГАД ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Монгол Улс болон Азийн хөгжлийн банк хооронд 2025 оны 11 дүгээр сарын 04-ний өдөр байгуулсан “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийг соёрхон баталснаар Улсын төсвөөс аливаа зардал гарахгүй.

Харин “Санхүүжилтийн ерөнхий хөтөлбөр”-ийн хүрээнд хэрэгжүүлэх төсөл хөтөлбөрүүд бүрэн хэрэгжиж дуусах үед зээлийн эх үүсвэрээр баригдсан барилга байгууламжууд болон тоног төхөөрөмжийг улсын болон орон нутгийн өмчид шилжүүлэн ашиглалтад хүлээн авах үед:

- барилгын ашиглалтын зардал (дулаан, ус, эрчим хүч, засвар үйлчилгээ),

¹ <https://www.adb.org/sites/default/files/page/615371/adb-indicative-rates-20251211.pdf>

- хүний нөөцийн зардал (багш, ажилчдын нэмэгдэл орон тоо), зэрэг зардал улсын төсөвт тодорхой хэмжээний нэмэлт ачаалал үүсгэнэ.

ЗУРГАА. ХЯЛБАРЧЛАХ БОЛОМЖИЙГ ШАЛГАЖ, ҮР ДҮНГ ТАНИЛЦУУЛАХ

Зардлын тооцооноос дүгнэхэд хуулийн төслийг хэрэгжүүлэхтэй холбоотойгоор иргэн, хувийн хэвшилд нэмэлт зардал гарахгүй ба одоо хэрэгжиж буй хууль, тогтоомж, төрийн байгууллагуудын чиг үүргийн хүрээнд шаардлагатай зохицуулалтууд хийгдэх боломжтой.

оОо

АЖЛЫН ХЭСГИЙН ГИШҮҮД

№	Нэр	Албан тушаал	Байгууллага	Гар утас
1	Б.Жавхлан	Сангийн сайд	Сангийн яам	-
2	Ж.Чинбүрэн	Эрүүл мэндийн сайд	Эрүүл мэндийн яам	-
3	П.Наранбаяр	Боловсролын сайд	Боловсролын яам	-
4	Х.Батжаргал	Төрийн нарийн бичгийн дарга	Боловсролын яам	99114286
5	Г.Ариунбуян	Дарга, хошууч генерал	Онцгой байдлын ерөнхий газар	99296358
6	С.Тулга	Санхүүгийн бодлогын газрын дарга	Сангийн яам	98110000
7	С.Должинсүрэн	Санхүү, хөрөнгө оруулалтын газрын дарга	Боловсролын яам	99156055
8	Л.Гантогтох	Өрийн удирдлагын хэлтсийн дарга	Сангийн яам	99160950
9	Н.Нарангэрэл	Мэргэжлийн болон техникийн боловсролын газрын дарга	Боловсролын яам	99013838
10	Б.Баянмөнх	Бодлого төлөвлөлтийн газрын дарга	Онцгой байдлын ерөнхий газар	99084597
11	Н.Хүрэлбаатар	Санхүү, эдийн засгийн бодлогын хэрэгжилтийн газрын Санхүү, хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн дарга	Эрүүл мэндийн яам	99003867
12	Д.Содномрагчаа	Холбоо, мэдээллийн технологийн газрын Мэдээллийн технологийн хэлтсийн дарга, хурандаа	Онцгой байдлын ерөнхий газар	98888148